

Оила — қўш устунли айвон.

Ўзбек халқ
мақоли

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT XALQ ZIYOLILARI GAZETASI معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan • E-mail: info@marifat.uz • 2012-yil 29-fevral, chorshanba № 17 (8458)

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори

"МУСТАҲКАМ ОИЛА ЙИЛИ" ДАВЛАТ ДАСТУРИ ТЎҒРИСИДА

Жамиятимизнинг асоси бўлмиш оила институтини янада мустаҳкамлаш ва ривожлантириш, оилаларни, айниқса, ёш оилаларнинг ҳуқуқий ва ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш ҳамда қўллаб-қувватлашни кучайтириш борасида олиб борилаётган барча ишларни сифат жиҳатидан янги bosқичга кўтариш, жисмонан соғлом, маънавий етук ва ҳар томонлама ривожланган баркамол авлодни тарбиялашда оиланинг ролини ошириш, мустаҳкам, соғлом оилани шакллантиришда маҳалланинг мавқеини мустаҳкамлаш ва ролини кучайтиришга доир аниқ мақсадга йўналтирилган кенг қўламли чора-тадбирлар комплексини амалга ошириш мақсадида, шунингдек, 2012 йил Ўзбекистон Республикасида "Мустаҳкам оила йили" деб эълон қилинганлиги муносабати билан:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 13 декабрдаги Ф-3760-сон фармойиши билан тузилган Республика комиссияси томонидан манфаатдор вазирликлар, идоралар, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент

шаҳар ҳокимликлари, жамоат ҳамда ноҳукумат ташкилотлари, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари билан биргаликда ишлаб чиқилган "Мустаҳкам оила йили" Давлат дастури иловага мувофиқ тасдиқлансин.

"Оила соғлом экан — жамият мустаҳкам, жамият мустаҳкам экан — мамлакат барқарор" деган инсонпарвар тамойилдан келиб чиққан ҳолда, қуйидагилар "Мустаҳкам оила йили" Давлат дастури амалга оширишнинг энг муҳим йўналишлари этиб белгилансин:

бугунги кун талабларини ҳисобга олган ҳолда қонунчилик ва норматив-ҳуқуқий базани янада такомиллаштириш, амалдаги қонун ҳужжатларига оила институтини ривожлантириш ва такомиллаштиришга қaratилган зарур ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш, янги қонунлар, қоида ва нормаларни ишлаб чиқиш, бу масалага жамиятимиз эътиборини янада кучайтириш;

ёш оилаларга эътибор ва ғамхўрликни кучайтириш, уларни ҳуқуқий ва ижтимоий ҳимоя қилишни таъминлаш, моддий ва маънавий жиҳатдан кенг қўллаб-қувватлаш, шу жумладан қулай

ва шинам уй-жой билан таъминлаш, зарур имтиёз ва афзалликлар бериш;

жамиятимиз ва кундалик ҳаётимизда маҳалла институтининг ролини янада кучайтириш ва мақомини ошириш, Мустаҳкам оила йили мақсад ва вазифаларини ҳаётга татбиқ этишда маҳалла ва фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органлари аҳамиятини, ёш оилаларни қўллаб-қувватлаш ҳамда шакллантиришда уларнинг таъсирини кучайтириш, ёш оилаларга зарур қўмак ва ёрдам бериш;

оила, биринчи навбатда, эҳтиёжманд оилаларнинг муаммоларини ҳал этишда давлат ва жамият томонидан ғамхўрликни янада кучайтириш, уларга моддий ёрдам кўрсатиш ва фарзандларни тарбиялашда ижтимоий қўллаб-қувватлаш, муносиб ижтимоий-маиший шароитлар яратиш, бунда оилани мустаҳкамлашда асосий юкни ўз елкасига олган аёлларга алоҳида эътибор қаратиш;

"Соғлом она — соғлом фарзанд" тамойилига мувофиқ оила саломатлигини, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш тизимини янада такомиллаштириш;

(Давоми 2-бетда.)

ОҚСАРОЙДА ҚАБУЛ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримов 28 февраль куни Оқсаройда Буюк Британия парламенти депутати, мудоффаа вазири Филипп Ҳаммондни қабул қилди.

Давлатимиз раҳбари ушбу учрашув Ўзбекистон-Буюк Британия муносабатларининг бугунги ҳолати, ҳамкорликнинг истиқболдаги устувор йўналишлари юзасидан атрафлича фикр алмашиш ва минтақамиздаги вазият билан яқиндан танишиш учун яхши имконият эканини таъкидлади.

Ўзбекистон Буюк Британияга жаҳоннинг улкан сиёсий, иқтисодий ва гуманитар салоҳиятга, қадимий бой тарих ва маданиятга эга етакчи мамлакатларидан бири сифатида қарайди.

Икки томонлама муносабатларни ривожлантиришга прагматик ёндашув турли даражадаги мулоқотларни чуқурлаштириш ва фаоллаштиришнинг кенг истиқболларини белгилаш, ўзаро алоқаларни мустаҳкамлаш ва шу орқали ҳамкорликни ривожлантириш учун ишончли замин ва шароит яратиш имконини беради.

Бугунги кунда мамлакатларимиз халқаро майдонда тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро манфаатдорлик асосида ҳамкорлик қилиб келмоқда. Парламентлараро алоқалар, ташқи сийosat маҳкамалари ўртасидаги маслаҳатлашувлар, вазирлик ва идоралар даражасидаги қўшма саяё-ҳаракатлар мунтазамлик касб этган ва институционал асосга эга.

Буюк Британия Ўзбекистоннинг Европадаги муҳим иқтисодий ҳамкорларидан биридир. Мамлакатимизда Буюк Британия сармоёси иштирокида тузилган 419 корхона муваффақиятли фаолият кўрсатмоқда, 95 компаниясининг ваколатхоналари рўйхатдан ўтказилган. Бугунги кунда юксак технологиялардан фойдаланган ҳолда қўшма иқтисодий лойиҳаларни амалга оширишдан икки томон ҳам манфаатдор.

Маданий-гуманитар йўналишдаги, биринчи навбатда, таълим соҳасидаги ҳамкорлик алоқалари изчил ривожланмоқда. Тошкентдаги Халқаро Вестминстер университети мамлакатимизнинг кадрлар салоҳиятини мустаҳкамлашда муҳим ўрин тутмоқда. Кембриж университети билан ҳамкорликда пойтахтимизда Юқори технологиялар марказини ташкил этиш ишлари олиб боришмоқда.

Мулоқот чоғида минтақавий хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш, Афғонистондаги вазиятни барқарорлаштириш масалалари, икки томонлама ҳарбий ва ҳарбий-техникавий ҳамкорликни ривожлантириш имкониятлари муҳокама этилди.

Ф.Ҳаммонд Ўзбекистон Президентига самимий қабул ҳамда Ўзбекистон билан Буюк Британия ўртасидаги ҳамкорликнинг икки томон ҳам бирдек манфаатдор бўлган янги йўналишлари юзасидан самимий ва очиқ муҳокама учун чуқур миннатдорлик изҳор этди.

ЎЗА

**ГАЗЕТАНИ
ВАРАҚЛАГАНДА:**

**ЮКСАК ЭЪТИРОФ
НАМУНАСИ**
3-бет

**ЎСИМЛИКЛАР
ОЛАМИДА**
8—9-бетлар

**ОИЛАДА
КИТОБХОНЛИК**
11-бет

СПОРТ — САЛОМАТЛИК КАФОЛАТИ

Оиланинг қувончи шириндан шакар фарзандларнинг шўх кулгусида, ҳаётдан мамнун бўлиб яшашида акс этади. Мамлакатнинг тараққиёти эса ундаги оилаларнинг фаровонлиги, тинч-осойишталиги ва соғ-саломат умргузаронлик қилишида намоён бўлади. Бу ўз навбатида, давлатнинг қудратини, шон-шавкатини мустаҳкамловчи омиллардан биридир.

Юртбошимиз Болалар спортини ривожлантириш жағғармаси Ҳомийлик кенгашининг навбатдаги йиғилишида мана шундай долзарб мавзу хусусида тўхталиб, уларга эришишда спорт ҳамда аҳоли ўртасида жисмоний тарбияни оммалаштиришнинг аҳамияти бекиёс бўлаётганини яна бир қарра эътироф этди.

Табиийки, ҳар бир ота-она ўз фарзандларининг жисмонан бақувват, соғлом ва теран ақлли бўлиб улғайишини исташиди. Бу йўлда энг яқин қўмакчи ва энг ишончли ёрдамчи спорт эканини ҳаётиимизнинг ўзи тасдиқламоқда.

(Давоми 5-бетда.)

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори

"МУСТАҲКАМ ОИЛА ЙИЛИ" ДАВЛАТ ДАСТУРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

жамиятимизнинг маънавий негизларини янада ривожлантириш, азалий миллий қадриятларни асраб-авайлаш ва мустаҳкамлаш, жамиятимизда юксак маънавий муҳитни кенг қарор топтириш, миллий менталитетимизга мутлақо ёт бўлган ва кучайиб бораётган турли хил зарарли таъсирларга қарши туришда оиланинг ўрни ва аҳамиятини ошириш;

жисмонан соғлом, маънавий етук ва ҳар томонлама ривожланган баркамол авлодни тарбиялашда оиланинг ролини кучайтириш ва шу мақсадда оила институтининг таълим ҳамда тарбия муассасалари билан ўзаро амалий ҳамжиҳатлигини мустаҳкамлаш, уларнинг яқин ва самарали ҳамкорлигини таъминлаш.

2. Республика комиссияси (Ш.М.Мирзиёев) зиммасига "Мустаҳкам оила йили" Давлат дастурининг

амалга оширилишини ташкиллаштириш ва мониторинг қилиш вазифалари юклатилсин.

Республика комиссияси: икки ҳафта муддатда, "Мустаҳкам оила йили" Давлат дастурининг устувор йўналишлари ва тадбирларидан келиб чиққан ҳолда, республика давлат ва ҳўжалик бошқаруви органлари, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, жамоат ташкилотлари томонидан ҳар бир идора, вилоят, шаҳар, туман ва аҳоли пункти бўйича "Мустаҳкам оила йили"нинг ҳудудий ва тармоқ дастурлари ишлаб чиқиши ҳамда қабул қилинишини таъминласин;

"Мустаҳкам оила йили" Давлат дастурига киритилган тадбирларни тўлиқ, сифатли ва ўз вақтида бажариш бўйича республика давлат ва ҳўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органа-

ри ва нодавлат нотижорат ташкилотлари даражасида ишлар аниқ-пухта мувофиқлаштирилишини ташкил этсин, Дастур амалга оширилиши устидан тизимли назорат ўрнатсин;

Дастурнинг амалга оширилиши тўғрисидаги материалларни йилнинг ҳар чорағида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мажлисларида кўриб чиқсин;

ҳар чорак ақунлари бўйича "Мустаҳкам оила йили" Давлат дастурида назарда тутилган тадбирлар бажарилиши тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Девонига ахборот бериб борсин.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси (Ш.М.Мирзиёев) Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳри ва туманларда (шаҳарларда) "Мустаҳкам оила йили" Давлат дастурини амалга ошириш бўйича Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раиси,

вилоят, шаҳар, туманлар ҳокимлари бошчилигида ҳудудий комиссиялар тузилишини таъминласин, уларнинг зиммасига Дастурда назарда тутилган чора-тадбирлар тегишли ҳудудларда олишмай ва тўлиқ ҳажмларда амалга оширилиши юзасидан шахсий жавобгарликни юкласин.

4. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги, Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси, Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлиги, оммавий ахборот воситалари:

аҳоли, айниқса, ёш оилалар ўртасида "Мустаҳкам оила йили" Давлат дастурининг мақсад ва вазифаларини, давлат томонидан оилаларни қўллаб-қувватлаш, ривожлантириш

ҳамда мустаҳкамлаш бўйича унда белгиланган чора-тадбирларни мунтазам ва кенг кўламда тушунтириб борилишини;

давлат ва ҳўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, нодавлат нотижорат ташкилотларининг Дастурда назарда тутилган тадбирларни амалга оширишга кўшган аниқ ҳиссасини акс эттирган ҳолда "Мустаҳкам оила йили" Давлат дастурининг амалга оширилиши тўғрисида кенг жамоатчилик доимо хабардор қилиб турилишини таъминласинлар.

5. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири Ш.М.Мирзиёев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2012 йил 27 февраль

ЮРТ ЎҒЛОНЛАРИ ШАРАФЛАНМОҚДА

Ватан олдидаги йигитлик бурчини аъло даражада адо этиб, муддатли ҳарбий хизматдан қайтиб келаётган аскарлар мамлакатимизнинг барча ҳудудларида, жумладан, Андижон вилоят мудофаа ишлари бошқармаси йигин манзилида ҳам тантанали равишда кутиб олинмоқда. Уларни вилоят бандлик ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бошқармаси, «Камолот» ЁИХ, «Маҳалла» жамғармаси вилоят бўлимлари, вилоят маданият ва спорт ишлари бошқармаси вакиллари, кенг жамоатчилик, аскарларнинг ота-оналари ва яқинлари қарши олмақдалар.

Куни кеча мамлакатимиз ҳарбий қисмларида шараф билан хизмат қилган 99 нафар андижонлик йигитлар кутиб олинди.

— Ҳарбий хизмат мардлик ва фидойиликни талаб этади, — деди марҳаматлик аскар Бобурмирзо Умрзоқов. Ҳарбий қисмда малакали офицер ва сержантлардан ҳам маънавий билим олдим, ҳам жисмоний жиҳатдан чиникдим. Айтиш керакки, Қурултой Кучларимизга қарашли қисмларда ҳарбий техника силларини мукамал ўрганиш учун етарли шароитлар яратилган. Ота-онам учун яна бир қувончли янгилiging бор: олий ўқув юртига кириш учун имтиёзли тавсияномага эга бўлдим. Энди ҳарбий билим юртига ўқишга кирмоқчиман. Унга эса эса ўзим хизмат қилган ҳарбий қисмда шартнома асосида ишга қолмоқчиман.

— Очиғи, ўғлим Шерзодбекни бирдан таний олмадим — ижобий томонга ўзгарибди, — деди аскар онаси, ҳўжа-ободлик Зулхумор Қаландарова. — У чинакам Ватан ўғлини бўлиб вояга етганидан беҳад шодман. Олий билим юртига кириш учун имтиёзга эга бўлганлиги ҳам фойда қувончли. Юртбошимиз томонидан ёшларга берилаётган эътибордан барча бахтиёр оналар каби мен ҳам мамнунман.

Орифжон СИДДИҚОВ,
"Ma'rifat" мухбири

Ўзбекистон касабаси уюшмалари федерациясининг ўқув марказида Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касабаси уюшмаси Марказий кенгашининг III пленуми бўлиб ўтди.

Пленумда сўзга чиққан Марказий кенгаши раиси Равшан Бедиллов ўз маърузасида Ўзбекистон касабаси уюшмалари федерациясининг VI, Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касабаси уюшмасининг I қурултойлари, Федерация кенгашининг IV мажлиси қарорларини ҳаётга тат-

Албатта, иш бор жойда ютуқ ҳам, камчилик ҳам бўлади. Тармоқ касабаси уюшмалари фаолиятида йўл қўйилган баъзи хато ва камчиликларни бартараф этиш борасида амалий таклифлар киритиш кун тартибининг асосий масалаларидан бирига айланди.

Бугунги кунда республика миқёсида 4, вилоятлар бўйича 28, туман, шаҳар миқёсида 195 ва Фанлар академияси билан 1 тармоқ келишувлари амал қилиб келмоқда. Тармоқ касабаси уюшмаси таркибида

ФАОЛИЯТГА ХОЛИС НАЗАР

иш самарасининг асосий омилдир

биқ этишда тармоқ касабаси уюшма ташкилотлари фаолиятини кучайтириш тўғрисидаги танқидий ва таҳлилий мулоҳазаларини баён қилди. Жумладан, тармоқ ташкилотларида тафтиш ва таҳлил ишлари яхши эмаслиги, фақат молиявий масалалар билангина чекланиб қолинаётгани ва режадаги тадбирларнинг ақсариёти қоғозда қолиб кетаётгани танқид остига олинди.

Шундан сўнг пленум кун тартибидаги масалалар бўйича иштирокчиларнинг маърузалари тингланиб, қарорлар муҳокамаси бошланди. Хусусан, туман, шаҳар бирлашган кўмиталари туман, шаҳар кенгашларида айлантирилиши тўғрисидаги қарор соҳанинг етакчи вакиллари томонидан бир овоздан тасдиқланди. Қарор моҳиятини содда қилиб айтадиган бўлсак, эндиликда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар касб-ҳунар таълими бирлашган касабаси уюшма кўмиталари фаолияти тугатилди. Уларнинг касабаси уюшма хизматида бўлган Ўрта махсус касб-ҳунар таълими уюшма ташкилотлари тегишли туман ва шаҳар кенгашлари касабаси уюшмалари хизматида ўтказилади. Бу эса, вақт ва масофа борасидаги айрим муаммоларга барҳам беради.

18142 бошланғич ташкилот мавжуд бўлиб, уларнинг 18 мингтагига жамоа шартномалари қабул қилинган.

Тадбирда «Устоз-шогирд» тизимини йўлга қўйиш орқали коллеж битирувчиларини ишга жойлаштиришга кўмаклашиш ва бу борада мониторинг олиб бориш асосий вазифалардан бири сифатида белгиланди.

Куннинг иккинчи ярмида Марказий кенгашининг раёсат йиғилиши ўтказилди. Унда Таълим, фан ва маданият ходимлари касабаси уюшмаси Навоий вилояти кенгаши таркибидаги ташкилотларда маданий-маърифий, жисмоний тарбия ва спорт, соғломлаштириш ҳамда хотин-қизларнинг ижтимоий-иқтисодий ва ҳуқуқий манфаатларини ҳимоя қилиш, бандликни таъминлаш, оналик ва болаликни муҳофаза этиш борасида олиб борилаётган ишлар, 2010—2011 йиллардаги касабаси уюшма бюджети сметаси ижроси ҳамда молиявий ҳўжалик фаолиятининг таҳлили каби масалалар кўриб чиқилиб, тегишли чора-тадбирлар белгиланиб, қарорлар қабул қилинди.

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
"Ma'rifat" мухбири

Инсоннинг мавжудлиги унинг салоҳияти, ақлий камолоти, баркамоллик даражасида ўз аксини кўрсатади. Хўш, миллатнинг мавжудлиги-чи? Миллатнинг мавжудлиги, назаримда, унинг сонидан ҳам, яшаб турган тарихий ҳудуднинг катта-кичиклигида ҳам эмас. Аслида бу нарса миллатнинг жаҳон тараққиётига, цивилизациясига қўшган ҳиссаси, турфа халқлар орасида эътироф этилиши, қолаверса, мазкур миллатнинг айна шу пайтдаги тутган ўрнию истиқболдаги имкониятларида ўз ифодасини топади.

Ушбу фикрлар Тошкент шаҳрида 16–17 февраль кунлари бўлиб ўтган "Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш — мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилишнинг энг муҳим шарти" мавзuidaги халқаро конференциядан сўнг янада мустаҳкам тасдиғини топди.

Munosabat

лари билан суҳбатлашдим. Уларда, аynиқса, Юртбошимизнинг нуҳий қудратига катта таассурот қолдирди. Жумладан, Бангкок университетининг вице-президенти Супонг Лимтанакул мамлакатимиз таълим соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар, таълим соҳасини ривожлантириш ва ислоҳ этишга йўналтирилган йиллик харажатлар мамлакат ялпи ички маҳсулотининг 10—12 фоизини ва бу тизимнинг давлат бюджети харажатларидаги улуши 35 фоиздан ортиқни ташкил этишини Ўзбекистоннинг юксак тараққиёт, маърифатли жамият сари ташлаётган дадил қадами сифатида баҳолади.

Латвия Республикаси Резекне Олий мактаби ректори, профессор Эдмундс Тейрумниекс Президентимиз Ислам Каримовнинг конференциянинг очилиш маросимидаги нутқини тинглаб, мамлакатимиз

ФАОЛ ЁШЛАР — КЕЛАЖАГИМИЗ

Термиз шаҳрида Президентимиз Ислам Каримовнинг Тошкентда ўтказилган "Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш — мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилишнинг энг муҳим шарти" мавзuidaги халқаро конференция очилиш маросимидаги нутқининг мазмун-моҳиятини ёшларга янада кенгроқ тushунтиришга бағишланган учрашув бўлиб ўтди.

Тадбирда туман ва шаҳар ҳокимларининг ўринбосарлари, хотин-қизлар кўмитаси раислари, вилоят ўрта махсус, касб-хунар таълими, халқ таълими, соғлиқни сақлаш бошқармалари бошлиқлари, "Нуроний", "Маҳалла" жамғармалари, "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят бўлими раҳбарлари, бошқа жамоат ташкилотлари вакиллари, профессор-ўқитувчилар, академик лицей ва коллежаларнинг директорлари, талабалар, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этди.

Вилоят ҳокими вазифасини бажарувчи Н.Чориев бошқарган тадбирда таъкидланганидек, давлатимиз раҳбари ташаббуси билан мамлакатимизда ҳар томонлама соғлом, юксак салоҳиятга эга, чуқур билимли баркамол авлодни тарбиялаб вояга етказиш давлатимиз сиёсатининг устувор йўналишларидан бирига айланган. Юртбошимизнинг қатор фармон ва қарорлари, "Таълим тўғрисида"ги қонун, Кадрлар тайёрлаш миллий дастури қабул қилиниб, босқичма-босқич амалга оширилгани бунга яққол мисол бўла олади. Бу борадаги ишлар изчил давом эттирилмоқда.

Ўтган йиллар мобайнида мамлакатимизда таълим тизими тубдан ислоҳ қилиниб, жаҳон талабларига жавоб берадиган умумтаълим мактаблари, академик лицей ва касб-хунар коллежалари барпо этилиб ва замонавий усулда жиҳозланиб, ёшларнинг сифатли таълими-тарбия олиши учун барча қулайлик яратилди.

Сурхондарё вилоятида бешта академик лицей, 115 касб-хунар коллежи қурилди, 25 янги мактаб бунёд этилди. 241 мактаб капитал реконструкция қилинди, 364 мактабда капитал ва 194 мактабда жорий таъмирлаш ишлари бажарилди.

2011 йили қишлоқларда намунавий лойиҳалар асосида барпо этилган янги уй-жой массивларида бешта мактаб қурилди. Термиз давлат университети тубдан реконструкция қилинди, айни пайтда унинг янги ўқув корпуслари барпо этилмоқда. Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси маблаглари ҳисобидан 101 спорт иншооти, 8 болалар мусика ва санъат мактаби қурилиб, замонавий усулда жиҳозланди.

Жорий йилда ҳам бу борадаги ишлар изчил давом эттирилмоқда. Маълумотларга кўра, бу йил Ўзун, Бойсун, Денов, Сарийосиё туманлари қишлоқларида ўнга янги касб-хунар коллежаларининг филиаллари қад ростлайди. Қатор коллежларда ўқувчилар учун барча шaroитларга эга ётоқхоналар қурилиб, фойдаланишга топширилади. Шунингдек, 11 мактаб капитал реконструкция қилиниб, етти таълим-таълим, икита болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари капитал таъмирланди. Учта янги мусика ва санъат мактаби қурилди. Тўртта қўшимча спорт зали бунёд этилиб, зарур анжомлар билан жиҳозланди. Термиз шаҳрида "Ёшлар маркази" барпо этилади.

Давлатимиз томонидан ёшлар учун яратилаётган бундай замонавий шaroитлар натижасида воҳа ёшлари илм-фан, санъат ва спорт соҳаларида юқори натижаларни қўлга киритмоқда. Улардаги эртанги кунга ишонч ҳисси янада мустаҳкамланмоқда.

— Президентимиз ташаббуси билан ташкил этилган "Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш — мамлакатни барқарор тараққий

эттириш ва модернизация қилишнинг энг муҳим шарти" мавзuidaги халқаро конференцияни катта қизиқиш билан кузатдик, — дейди Термиз давлат университети талабаси Нигора Нормуродова. — Марбут орқали хориқлик таникли мутахассис ва профессор-ўқитувчиларнинг мамлакатимиз таълим тизими ҳақидаги фикрлари билан танишдик. Париждаги "Пантеон Сарбона" университети вице-президенти Андре Эрвьеининг "Ўзбекистонда Президент Ислам Каримов раҳномалигида барча соҳаларда босқичма-босқич амалга оширилаётган ислохотлар самаралари, жумладан, ёшларнинг билим олиши учун яратилган кенг имкониятлар ҳар қандай кишида ҳавас уйғотади. Илгор технологиялар билан жиҳозланган замонавий таълим масканларини барпо этиш борада қабул қилинган қонунлар, ишлаб чиқилган дастурлар ўзининг юксак самараларини бермоқда", деган фикрларини ўқиб, чин дилимдан гурунландим. Чунки биз таълим олаётган янги ўқув биносида ҳам ёшларнинг касб сирларини мукаммал эгаллаш учун барча қулайлик яратилган. Кенг ва ёруғ хоналар компьютер ва бошқа замонавий ускуналар, кўргазмалар қуруллар билан жиҳозланган. Электрон доскалар ўрнатилган, компьютерлар интернет тармоғига ulangан.

— Бизнинг ўқиб-изланишимиз, ўз салоҳиятимизни намойиш этишимиз учун ғамхўрлик кўрсатаётган Президентимиздан чексиз миннатдоримиз, — дейди Денов туманидаги 3-академик лицейнинг ўқувчиси Дилдора Хафизова. — Халқаро конференция иштирокчилари мамлакатимиз ёшларининг таълими олиши ва спорт билан шуғулланиши, саломатлигини мустаҳкамлаш учун яратиб берилган кенг имкониятлар билан яқиндан танишар экан, соҳада эришган ютуқларимизни алоҳида эътироф этди. Лиссабон университети проректори Тереза Сид хоним икки мамлакат таълим тизимини қиёслар экан, Португалияда ёшлар хусусий мактаб ва университетларда ўқишини қайд этиб, мамлакатимизда давлат таълим стандартлари доирасида таълим олишнинг ҳамма учун очик ва бепулликка ҳавас қилганини таъкидлади. Унинг эътироф этишича, давлатга қарашли мактаб ва олий ўқув юрталарида таълим бериш даражаси ва сифати хусусийларга нисбатан анча юқори ва ишончлидир. Ўртимизга ташриф буюрган хориқлик мутахассис ва олимларнинг ёшлар учун яратилган шaroитларга бундай юксак баҳо бериши биз, ёшларни янада кўпроқ изланиб, ўқишга, келажақда Ватан қорига ярайдиган инсонлар бўлиб улғайишга давлат этмоқда.

Учрашувда ёшларни Ватанга муҳаббат, юртга садоқат, миллий қадрият ва урф-одатларимизга ҳурмат руҳида тарбиялаш, таълим муассасаларида маънавий-маърифий ишлар самарадорлигини янада ошириш юзасидан ўзаро фикр алмашилди.

Х.МАМАТРАЙИМОВ,
Ўза мухбири

ЮКСАК ЭЪТИРОФ НАМУНАСИ

Жаҳоннинг қатор нуфузли халқаро ташкилотлари, 48 давлатдан келган меҳмонлар, илм-фан, таълим соҳасидаги етук олимлар, мутахассислар иштирок этган ушбу анжуманининг Тошкентда ўтказилишининг ўзига хос рамзий маъноси бор. Гап шундаки, Ўзбекистон қадимдан илм-фан ривож топган мамлакат ҳисобланади. XI асрда ушбу юртда 36та илм йўналиши фан сифатида шаклланди. Муҳаммад Хоразмий, Абу Райҳон Беруний, Фарбда Авиценна номи билан машҳур бўлган Абу Али ибн Сино, Мирзо Улуғбек каби алломаларимиз билан ҳақли равишда фахрланамиз. Уларни жаҳонда танимаган мамлакат ва миллат йўқ, десак муболага бўлмайди. Таъбир жоиз бўлса, айтиш лозимки, улуг мутафаккир-олимларимиз Марказий Осиёни, Ўзбекистон ҳудудини жаҳон цивилизациясининг марказларидан бирига айлантирдилар.

Ҳозирги кунда жаҳон илм-фан аҳлининг Ўзбекистон таълим сиёсатига қизиқишининг кучайиши, олиб борилаётган ислохотлардан қониқшининг икки сабаби бор, деб ўйлайман. Биринчидан, мамлакатимиз таълим соҳасида олиб борилаётган ислохотлар, ижобий ишлар ворисийлик тамойилига эга. Яъни, илм-фанга, таълим соҳасига эътибор бизга миллий мерос. Зеро, юртимиз мутафаккир-олимлари, зиёлилар, Ватан фидойилари ҳар доим ҳам илм-фанни мамлакат ва миллат ривожининг устувор йўналиши деб билганлар. Иккинчидан, бундай меросга эътибор мустақиллик йилларида янги-ча сифат босқичига кўтарилди. Президентимиз ташаббуси билан ҳаётга жорий этилаётган Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва "Таълим тўғрисида"ги Қонун аслида миллат ва мамлакатнинг бугуни ва эртаси учун қандай мустаҳкам пойдевор қўйилаётганининг ёрқин намунасирид.

Мен ушбу халқаро конференция ишида бевосита иштирок этдим. Кўплаб хориқий давлатлар олим-

рахбарининг миллат ва мамлакат олдидаги ўз масъулиятини нақадар теран англаганига қойил қолганлигини бот-бот гапирди. Жумладан, давлатимиз раҳбари ўз нутқида шундай дейди: "Биз неча асрлар давомида илм-маърифат ёғдусини таратган буюк алломаларимиз ҳақида гапирар эканмиз, ёш авлодимизга, менинг фарзандларимга қарата тақдор ва тақдор айтман: албатта, биз улуг алломаларимиз даҳоси билан фахрланамиз керак. Шу билан бирга ўзимизга савол беришимиз лозим: уларнинг муносиб давомчилари бўлиш учун бугун биз нима қилмоқдамиз?". Дарҳақиқат, Юртбошимизнинг ушбу сўзлари Ўзбекистондаги ҳар бир ёш йигит-қиз, зиёли, олим олдида ўта жиддий, масъулиятли вазифаларни қўяди.

Айни пайтда Латвия Республикаси Резекне Олий мактаби ва Абдулла Қодирий номидаги Тошкент давлат маданият институти ўртасида ўзаро ҳамкорлик шартномаси ҳам имзоланди. Шартномада ҳар икки олий таълим муассасаси ўқув, илмий-тадқиқот жараёнларини ўрганиш, улардан юксак малакали кадрлар тайёрлашда самарали фойдаланиш йўллари белгиланди.

Дарҳақиқат, Тошкент шаҳрида ўтказилган халқаро конференция, унда Президент Ислам Каримовнинг "Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш — мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилишнинг энг муҳим шарти" мавзuidaги нутқи Ўзбекистоннинг бой интеллектуал салоҳиятини яна бир бор жаҳонга кўз-кўз қилди. Аслида ҳам шундай. Зеро, цивилизациялашган, маърифатли жамиятга юксак билимли, интеллектуал ривожланган, ҳар томонлама тарбияланган авлод билангина кириб бориш мумкин.

Абдухалил МАВРУЛОВ,
Абдулла Қодирий номидаги
Тошкент давлат маданият
институти профессори

Андижонда пештоқиға «Болалар» деб ёзилган автобус мактаб ўқувчилари учун қатнай бошлади.

Хар куни эрталаб соат 7:15 да Андижон шаҳрининг турли бурчакларидан бир пайтнинг ўзида «Болалар» деб ёзилган № 1 рақамли йўналиш автобуслари йўлга чиқади. Улар 45 дақиқа ичида охириги бекатга етиб келади. Худди шундай рейс соат 12:15 ҳам амалга оширилади.

Эрталабки ва тушлик соатларида мактаб ўқувчиларига бепул иккита автобус хизмат кўрсатади. «Шахрихонўловчиратанс» ва «Шахрийўловчиратанс» масъулияти чекланган жамиятларининг бундай ташаббуси ота-оналарга маъқул келди.

— Тигиз пайтда тўлиб кетган йўналишли автобусларда болалар ўзларини унчалик қулай ҳис қилишмасди, шу боис биз мактаб ўқувчилари учун махсус рейсларни ташкил этишга қарор қилдик, — дейди «Шахрихонўловчиратанс» МЧЖ директори Хусанбой Мирзаахмедов. — Дастлаб талаб катта бўлган йўналишларни ўргандик. Шаҳар халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимида мактаб директорлари, йўл ҳаракати хавфсизлиги шаҳар бўлими ходимлари ва бошқа манфаатдор ташкилотларнинг вакиллари иштирокида йиғилиш ўтказдик. Натижада № 1 рақамли йўналиш энг қулай деган хулосага келдик. Биринчидан, у виллоят марказининг асосий кўчалари бўйлаб ўтади. Иккинчидан, ушбу йўналишда 1, 2, 24, 30-сонли мактаблар ва қатор бошқа ўқув муассасалари жойлашган.

Олмалиқ шаҳридаги тиббиёт касб-ҳунар коллежиде «Мустахкам оила — жамият пойдевори» мавзусида дара сўхбати ўтказилди.

Тошкент виллоят ҳокимлиги, хотин-қизлар кўмитаси, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими, соғлиқни сақлаш бошқармалари, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати виллоят кенгаши ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда ўсмир-қизларда шахсий гигиена қоидаларига қатъий амал қилиш кўникмаларини шакллантириш, касб-ҳунар коллежлари ва академик лицейларда қизларни кенгайтирилган тиббий кўрик билан қамраб олиш, уларни оилавий ҳаётга тайёрлаш, баълоғатга етмасдан турмуш қурашларини олдини олиш, тиббий маданиятни юксалтириш мақсадлари юзасидан фикр алмашилди.

Тадбир доирасида ўқувчи-ёшлар иштирокида интерфал машғулотлар ўтказилди. Унда талабалар мутахассислардан ўзларини қизиқтирган саволларга атрофлича жавоб олди.

Пойтахтимиздаги «Туркистон» саройида «Намунали милиция таянч пункти» анъанавий кўрик-танловининг Республика босқичи бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан анъанавий ўтказиб келинаётган мажкур кўрик-танловнинг якуний босқичида виллоятларда голиб бўлган 14 милиция таянч пункти иштирок этди. Танлов соҳадаги энг илғор тажриба ва ютуқларни тарғиб қилиш ҳамда милиция таянч пунктлари ўртасида кенг оммалаштиришда алоҳида аҳамият касб этаётди.

Пахтачи тумани «Санчикул» маҳалласидаги 250-милиция таянч пункти, Кува тумани «Ақбаробод» кишлоқ фуқаролар йиғинидаги 297-милиция таянч пункти, Зарафшон шаҳри «Шатёр» маҳалла фуқаролар йиғинидаги 16-милиция таянч пункти, Жиззах шаҳри «Бобур» маҳалласидаги 27-милиция таянч пунктлари биринчи ўринга лойиқ топилди. Голибларга «Matiz» автомашиналари топширилди.

Танловда, шунингдек, «Энг фаол профилактика инспектори», «Энг фидойи маҳалла раиси», «Энг фаол маҳалла посбони», «Ибратли хотин-қизлар комиссияси раиси», «Адолатли яраштириш комиссияси», «Баркамол авлод етакчиси» каби номинациялар бўйича ҳам голиблар аниқланди.

«Ёшлик» талабалар шаҳарчасида «Ободончилик кўнгилдан бошланади» шиори остида ҳашар ташкил этилди.

Шаҳарча ҳокимлиги, «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати шаҳарча етакчилар кенгаши ҳамкорлигида ташкил этилган тадбирда худуддаги таълим муассасаларининг талабалари иштирок этди.

Шаҳарчада ҳафтанинг ҳар пайшанба кўни «Тозалик кўни» деб эълон қилинган. Шунингдек, шанба ва яшанба кўнлари талабалар ва маҳалла аҳли оммавий ҳашар уюштирилади. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, шаҳарча ҳокимлиги, худуддаги барча таълим муассасалари раҳбарияти билан келишилган ҳолда махсус режа асосида ҳар ҳафта ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш тадбирлар ўтказилмоқда.

Ўза ва махсус мухбирларимиз йўллаган материаллар асосида тайёрланди.

ПУХТА ТАРАДДУД — МУВАФФАҚИЯТ ОМИЛИ

Ўтган ўқув йили «Билимлар беллашуви»нинг республика босқичида иштирок этган Сирдарё виллоятининг 36 нафар ўқувчисидан 6 нафари биринчи, 3 нафари иккинчи, 6 нафари эса учинчи ўринни эгаллаган эди. Жорий йилда ҳам сирдарёликлар муваффақиятлар салмоғини мустаҳкамлаш ва янада ошириш ҳаракатида.

Виллоятдаги барча халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш туман(шаҳар) бўлимлари методистлари, мактаб директорлари ва уларнинг ўқув-тарбиявий ишлар бўйича ўринбосарлари ҳамда илғор тажрибали ўқитувчилари иштирокида ўқув-семинари ўтказилди. Беллашувлар олдидан ташкил этилган ушбу тадбирда слайдлар ёрдамида «Билимлар беллашуви» Низомига киритилган қўшимча ва ўзгартиришлар ҳақида ҳам батафсил маълумотлар бериб ўтилди.

Беллашувнинг биринчи босқичида виллоятдаги умумтаълим мактабларининг 5—8-синфларида таълим олаётган 109719 нафар ўқувчи иштирок этганди. Шундан туман босқичида қат-

нашиш ҳуқуқини қўлга киритган 7438 нафар ўқувчи 2-босқичда ўз билимини синовдан ўтказди. Айни пайтда виллоят босқичига қизгин тайёргарлик ишлари бошлаб юборилди. Бу ҳақда виллоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи Носир Эгамбердиев қўйидагиларни маълум қилди:

— Беллашувнинг 2-босқичида голиб деб топилган 396 нафар ўқувчимизни март ойида бўладиган учинчи босқичга пухта тайёрлаш масаласи диққат-эътиборимизда турибди. Ўтган йили илк бор ўтказилган «Билимлар беллашуви»да орттирилган тажрибаларга таяниб, кўриктанловни ўтказишда барча мутасадди ходимлар қизгин ҳозирлик кўрмоқда. Ўқув фанлари хусусиятларидан келиб чиқиб, ёзма ва оғзаки синовлардан бўладиган сўхбатларга, лаборатория машғулотларига, тест топшириқларига ўқувчиларни тайёрлаш ишларига алоҳида эътибор қаратиляпти.

Беллашув босқичлари юқорилагани сари бу мусобақа янада шиддатли ва қизгин кечади.

**Бойжигит АБДУЛЛАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири**

ТАЛАБА-ДЕЛЕГАТЛАР

Халқро Вестминстер университетининг Тошкентдаги филиалида илк бор «7 миллиард дунё: янги минг йилликнинг муаммо ва имкониятлари» мавзусида БМТ Моделли-2012 конференцияси бўлиб ўтди. Ушбу конференция БМТ Ахборот маркази ва БМТнинг аҳолишунослик жамғармаси (UNFPA) ҳамкорлигида ташкил этилди.

БМТнинг тараққиёт бўйича агентлиги — БМТнинг аҳолишунослик жамғармаси мутахассисларининг фикрига кўра, бу тадбир Ер юзи аҳолисининг 7 миллиард кишига етиши билан келиб чиқадиган ва-

зифаларга бағишланди. БМТ Моделли бутун дунё мактаблари ва олий ўқув юртиларига ўтказилувчи дастур бўлиб, унинг иштирокчилари 20 на-

Конференция

фардан юз нафаргача етиши, унда турли маданият ва турлича ҳаёт тарзига эга юзлаб делегатлар иштирок этиши мумкин. Ушбу конференция чоғида талаба-делегатлар БМТ Бosh Ассамблеяси иккинчи кўмитасининг мажлисини моделлаштиришди. Хар бир талаба бирон-бир мамлакат

ёки БМТ агентлиги вакили сифатида қатнашди. Унда мавзу билан боғлиқ муаммолар кўриб чиқилди ва уларни ҳал этиш жараёнида талабалар ўзларининг дипломатик истеъдоди, музокараларни олиб бориш қобилияти ва омма олдига чиқиш қилиш маҳорати ни намоиш этишди.

Ушбу конференция университетда илк маротаба ўтказилиши билан бир қаторда шу даргоҳда БМТ Моделли клубининг ташкил этилаётгани билан ҳам аҳамиятли бўлди.

**Дилфуза ТОШКЕНБОВА,
«Ma'rifat» мухбири**

«ЁШЛАРНИ ВАТАН МАНФААТИ БИРЛАШТИРАДИ!»

Андижон шаҳридаги «Чўлпон» кинотеатрида ана шундай шиор остида ёшлар фестивали бўлиб ўтди.

Виллоят ҳокимлиги ҳамда «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати худудий бўлими кенгаши ташаббуси билан ташкил этилган тадбирда Андижон, Фарғона ва Наманган виллоятларидаги олий ўқув юртилари талабалари «Кимга қанақа?» мавзусидаги савол-жавоблар ҳамда «Ёшлар қўйлаганда» номли бадиий шартлар бўйича ўзаро беллашишди. Фаол қатнашчиларга фестиваль ташкилотчиларининг диплом ва совғалари тарқатилди.

Республикада таълим муассасаларида битирувчи синф ўқувчиларини таълимнинг кейинги босқичига қамраб олиш учун шароит яратиб бериш мақсадида турли тадбирлар, очик эшиклар кўни ўтказиб келинмоқда.

Пойтахтимизнинг Юнусобод туманидаги 260-мактабда ҳам ана шундай тадбирлардан бири бўлиб ўтди. Унда мактабнинг битирувчи синф ўқувчилари, уларнинг ота-оналари, маҳалла фаоллари, худуддаги ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари вакиллари иштирок этдилар. Тадбир аввалида ушбу таълим муассасаси

ҳамда тумандаги академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчилари томонидан тайёрланган турли соҳаларга оид кўргазмалар намоиш этилди.

— Тадбирда асосий эътибор оилада ва таълим муассасасида болалар таълим-тарбиясига масъуллиқ, битирувчиларни таълимнинг кейинги босқичига қамраб олишга қара-

ГИЁҲВАНДЛИК ВА ОДАМ САВДОСИГА ҚАРШИ КУРАШАМИЗ

Андижон шаҳридаги «Ёшлар маркази»да «Гиёҳвандлик ҳамда одам савдосига қарши курашамиз» шиори остида кўргазма ва расмлар кўрик-танлови бўлиб ўтди.

«Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати шаҳар бўлими кенгаши ҳамда бир қатор мутасадди ташкилотлар ҳамкорлигида ўтказилган тадбирда виллоят марказидаги умумтаълим мактаблари, лицей ва коллежларда тахсил олаётган 150 нафар ўғил-қиз ўз иходий ишларини кенг жамоатчилик ҳуқуқига ҳавола этди.

Тадбирда намунали кўргазмалар тайёрлаган тиббиёт, педагогика, санъат коллежлари ҳамда 10-, 11-, 30-умумтаълим мактаблари жамоалари голибликни қўлга киритди.

Орифжон СИДДИКОВ

Андижон виллояти

тилди, — дейди мактаб директори Галина Ким. — Шу мақсадда тадбирга ташриф буюрган ота-оналарга худуддаги ўрта махсус таълим муассасаларининг манзилли рўйхатлари тақдим этилиб, ушбу муассасаларга қабул қилиш тартиби билан таништирилди.

Тадбир якунида фарзанд тарбияси ҳамда мактаб ҳаёти-

га оталарни кенг жалб қилиш мақсадида «Энг фаол ота», «Энг ибратли ота», «Фарзандига энг яқин дўст бўлган ота» каби номинациялар бўйича голиблар аниқланиб, мактаб маъмурияти томонидан тақдирланди.

**Суратда: тадбирдан лавҳа акс этган.
Б.РИЗОКУЛОВ олган сурат.**

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Хусан НАСРУЛЛАЕВ, Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси бўлим бошлиғи:

— 2003—2011 йиллар давомида жамғарма томонидан 1363та спорт иншооти қурилиб фойдаланишга топширилди. Гап уларнинг сонидан ёки қанча маблаг сарфланганида эмас, албатта. Балки ушбу саъй-ҳаракатларнинг туб моҳиятида мазкур замонавий спорт мажмуаларини қуриб, фойдаланишга топшириш орқали ёш авлоднинг спорт билан мунтазам шуғулланишига имконият яратиш орқали болаларимизни ўз саломатлигига доимий эътибор қаратишга чорлаш, ўз устида ишлаш, характерини тоблаш, иродасини чиниктириш каби устувор вазифалар ётади. Бундай ўғил-қизларимиз ўлаётган, катта ҳаётга кириб боришганда, турли синовларни кучли матонат билан енгиб ўтишга қодир бўлади. Боболаримиз айтганидек, улар

— Биласизми, қизларимиз бадий гимнастикага жуда қизиқишса-да, аксарият ҳолларда Европа услубида тикилган очик-сочик кийимларни кийиб ҳаракатланишга уялиб, тортиниб туришганига ғувоҳ бўлардим, — деди Сабоҳат Адилова. — Шу сабабли миллий менталитетимизга мос келадиган ўзбек миллий матоларидадан махсус бадий гимнастика спорт кийимлари тайёрлашни йўлга қўйдик ва шу орқали қизларимизга спортнинг нафис тури — бадий гимнастика билан шуғулланиш учун имконият яратдик. Айни вақтда бу ерда 300 нафарга яқин қиз бадий гимнастика билан мунтазам шуғулланмоқда.

Ёшга ва жинсга мос спорт турлари билан тўғри ва мунтазам шуғулланиш мактаб ёшидаги болаларнинг жисмоний ривожланиш ҳамда саломатлик кўрсаткичларига ижобий таъсир этмоқда. Ўғил-қизларимизнинг бўё баста, вазнида содир бўлаётган бир-бирига

публика миқёсида доимий равишда умумлаштирилиб борилаётган.

Спорт — саломатлик кафолати. Саломат қилиб айтадиган бўлсам, болалар жисмонан соғлом бўлса, спорт билан доимий тарзда шуғулланса, касаллик унга яқин йўлламайди. Чунки бундай болаларнинг иммунитети кучли бўлади. Ҳам спорт майдонида фаол, ҳам мактабда яхши ўқиган ўқувчи эса эртага жамиятдан тезда ўз йўлини топиб кетади. Ушбу сўзларнинг исботи тарзида айтаётган бўлишимиз, ўқувчиларнинг нафас олиш, қон айланиш тизимлари, таянч-ҳаракат органлари касалликлари ва ЛОР касалликларига йўлиқиши туфайли қолдирган дарс соатлари 2010 йилдаги ҳолатга нисбатан 2011 йилда 10,8 фоизга камайган.

Спорт ва жисмоний тарбияни энди униб-ўсиб келаётган фарзандларимиз орасида кенг оммалаштириш эвазига уларнинг жисмоний шаклланишида бир қатор сезиларли

Президентимиз Ислам Каримов шу йилги Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси Ҳомийлик кенгаши ййигилишида яна бир қарар қўтариб ўтганидек: **“Агар спорт масаласи таълим-тарбия соҳасига узвий, чамбарчас боғланиб кетмаса, умуман, биз унинг бир томонини оқсоқ қилиб қолдирармиз. Негаки, таълим-тарбия деган йўналиш, албатта, спортсиз бўлмайди”**. Демак, спортга ҳам минглаб ёшлар тахсил олаётган мактабларимизда худди таълим каби тенг “сурат ва маҳраж”да эътибор берилиши, энг етакчи тарбия воситаси сифатида қаралиши зарур. Бу айни ҳақиқат экани Тошкент вилояти Паркент тумани умумтаълим мактаблари ўқувчиларининг кундалик даволатини ўрганганимизда ҳам ўз тасдиғини топди.

Муҳиддин ҲАСАНОВ, Паркент тумани ХТМФМТ-ТЭБ мудири:

— Туманимиздаги ўқувчиларнинг мактабларга қатнови, яъни кундалик даволати кўрсаткичи 92—94 фоизни ташкил этади. Бунга ўқувчиларнинг спорт ва жисмоний тарбияни яқин дўст билиб, турли спорт тўғрисидаги узлуксиз қатнашаётгани, қолаверса, ота-оналарнинг ўзлари фарзандларининг, биринчи навбатда, саломат бўлишларини истаб, спорт тўғрисида олиб келаётгани, баъзан оилавий спорт билан шуғулланиб, ўз болаларига намуна бўлишарганини сабаб қилиб келтириш мумкин.

Паркентда мавжуд 49та умумтаълим мактабидан ҳозир 24188 нафар ўқувчи таълим олмақда. Мактабларимизнинг ўттиз тўрттадан спорт зали бўлиб, у ерларда минглаб ўқувчиларимиз спорт билан мунтазам равишда шуғулланмоқда. Шунингдек, мавжуд иккита болалар ва ўсмирлар спорт мактабидан 1162 нафар ҳаваскор (шулардан 218 нафари қизлар) белбоғли кураш, кураш, бадий гимнастика, стол тенниси, футбол, қўл тўпи, волейбол, баскетбол, оғир атлетика ва енгил атлетика бўйича ташкил этилган спорт секцияларида ўз маҳоратини оширишмоқда.

Тумандаги 1-мактаб ўқувчилари даволати билан танишидик.

... Ҳа, чиндан ҳам бугун ҳар қайси миллат, ҳар қайси халқ спорт билан доимий шуғулланишни — ҳозирги нуқулай иқлим шароитида вужудга келаётган юқумли касалликларга қарши туришининг энг самарали йўли сифатида тан олишмоқда. Спорт билан тўғри ва мақсадли шуғулланган бола тўрт мучаси соғ бўлиб ўлғаяди. Бу, биринчидан, ота-онанинг пешона тери эвазига ишлаб топилаётган маблағлари кўпроқ ўз оиласини фаровонлаштириш учун сарфланишига асос бўлса, иккинчидан, жамиятда соғлом муҳитнинг шаклланиши, миллат генофондини яхшилаш ва мамлакатнинг ҳар томонлама ривожланишида улкан аҳамиятга эга.

Зоҳиджон ХОЛОВ, “Ma'rifat” муҳбири

СПОРТ — САЛОМАТЛИК КАФОЛАТИ

“Ўз ҳақини бировга бериб қўймайдиган” авлод бўлиб вояга етишадди.

Фарзандларимизда спортга нисбатан ана шундай юксак ҳавас уйғотиш, мавжуд интилишларини рағбатлантириш мақсадида бугун республикадаги барча умумтаълим мактаблари, болалар ва ўсмирлар спорт мактаблари, академик лицей ва касб-ҳунар коллежларининг спорт залларида ҳамда спорт клубларида ташкил этилган спорт тўғрисидаги рағбатлантириш гуруҳларига 2,2 млн. нафар ўқувчи ёшлар жалб этилган. Мавжуд спорт иншоотларида ёшларга малакали мураббийлар сабоқ бермоқда. Ўтган йили ўқувчилар ўртасида 82та республика мусобақаси, 9та ўқув-машғулот ййигинлари ўтказилиб, уларда жами 12 900 (2965 нафари қиз) нафар ўқувчи қатнашгани бунинг ёрқин исботидир. Бундай рақамларни яна кўплаб келтириш мумкин.

Бундан ташқари, болаларимизнинг профессионал спорт оламига бўлган қизиқишларини шакллантириш, спортнинг ўзлари шуғулланаётган тури бўйича жонли мулоқотлар ташкил этиш мақсадида кўзга кўринган спортчилар, мураббийлар иштирокида юртимизнинг турли ҳудудларида, айниқса, қишлоқ жойларида мастер-класслар ўтказилган. Бу тадбирларда ўтган йили 4232 нафар ўқувчи (2189 нафари қиз) иштирок этди.

Қосон тумани Гувалка қишлоғида Юрбощиимиз ташаббуси билан янги бадий гимнастика спорт иншооти қурилган, яқин атрофдаги қишлоқлардан келаётган ёш спортчи қизларнинг сони ошди. 2005 йилда ўз иш фаолиятини 2 нафар қиз билан бошлаган мураббий Сабоҳат Адилованинг фаолиятини бугун ушбу мажмуада унинг ўнлаб шогирдлари давом эттирмоқда.

уйғун ўзгаришлар Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти стандартларига мос келаётгани, айни вақтда бу ЮНИСЕФ сингари халқаро ташкилотлар томонидан Марказий Осиё минтақасига намуна тарзида кўрсатилаётгани мамлакатимизда болалар спортини ривожлантиришга берилаётган эътибор, миллат саломатлигини мустаҳкамлашга доир чора-тадбирлар нечоғлик тўғри йўлга қўйилганининг ёрқин исботидир.

Дилором АХМЕДОВА, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги Бош бошқарма бошлиғи:

— Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан спорт билан шуғулланувчи умумтаълим мактаблари, касб-ҳунар коллежлари ва академик лицей ўқувчиларининг соғлиғига спортнинг таъсирини ўрганиш мақсадида, ҳар бир қишлоқ врачлик пунктлари ва поликлиникаларда уларнинг тиббий ва жисмоний кўрсаткичлари аниқланиб, туман, вилоят ва рес-

кўрсаткичларга эришилмоқда. Ёш авлод саломатлигини янада мустаҳкамлаш мақсадида мактаб ёшидаги болалар, академик лицей ва касб-ҳунар коллежлари ўқувчилари тўла тиббий кўрик билан қамраб олинди. Жараёнда олинган маълумотларга кўра, 7—17 ёшдагиларнинг 62,9 фоизи мутлақ соғлом (I-групп) деб топилган.

Тахлиллар шуни кўрсатдики, доимий спорт билан шуғулланаётган барча ёшдаги ўғил-қизлар ўпка қафасининг ҳаётини сиғими, ўнг ва чап қўлининг мушак кучи, чидамлилиги, қад-қомати расолиги мунтазам равишда спорт билан шуғулланмайдиган болаларникидан кескин фарқ қиларди. Бу худди спорт билан шуғулланмайдиган бола битта қадам ташлагунча, спортчи ўқувчи уч-тўрт одимга илгарилар кетади, деганидир. Қисқаси, спортни ҳаётининг мазмуни деб билган ўғил-қизларимиз доим дадил олдинга интилишади.

Mart — kimyo, biologiya, fizika fanlari oyligi

AMALIY DARSLARDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR

(fizika fani misolida)

Ta'lim sohasida pedagogik va axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga tatbiq etish bugungi kunning dolzarb masalalaridan.

Hozirgi kunda pedagogik texnologiyalarning yuzdan ortiq turlari mavjud. Ulardan dars jarayonining turli bosqichlarida foydalanish mumkin. Jumladan, fizika fanidan "Muammo", "Venn" diagrammasi, "Sinkveyn", "Rezyume texnologiyasi", "Blis-so'rov", "To'rtta rost, ikkita yolg'on", "Zinama-zina", "Bumerang" va boshqa interfaol texnologiyalardan o'z o'rnida foydalanish samara keltiradi. O'tkaziladigan mashg'ulot uslubidan har bir o'qituvchi o'zi o'qitayotgan predmetning mazmuni, maqsadi, shuningdek, sharoiti, o'quvchilarning imkoniyati va ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda foydalanishi maqsadga muvofiq. Quyida ana shunday interfaol metodlardan fizika fanida samarali foydalanish bo'yicha namunalarini e'tiboringizga havola etamiz.

«MUAMMO» TEKNOLOGIYASI

Dastlab muammo texnologiyasidan foydalanib fizik masalalarni yechishni ko'rib chiqamiz.

Fizik masalalarni muammoli yechish tartibi quyidagi ko'rinishga ega bo'ladi.

1. O'quvchilarni masala mazmuni bilan tanishtirib chiqish.

2. Masaladagi ayrim yangi terminlar mazmuniga e'tibor berish.

3. Masalaning boshqa, avval o'rganilgan masalalar bilan umumiylik va farqli tomonlarini aniqlash, mohiyatini tushuntirish.

4. Yechiladigan masalaning fizik qonuniyatlar bilan aloqadorligini aniqlash va kerakli kattaliklarni kiritish.

5. Masalaga tegishli miqdoriy qonuniyatlarini o'rnatish.

6. Masalarni yechish.

Misol uchun, motorli qayiq daryo oqimi bo'ylab bir pristandan ikkinchisiga

$t_1 = 3$ soatda bordi. Oqimga qarshi esa

masofani $t_2 = 6$ soatda bosib o'tdi.

Ushbu qayiq xuddi shunday masofani ko'lda qancha vaqtda suzib o'tadi?

O'qituvchi o'quvchilardan qayiq va daryo oqimi tezligi, qayiqning oqim bo'ylab va oqimga qarshi hamda ko'ldagi harakat tezliklariga e'tibor berishlarini so'raydi.

O'qituvchi: — Qayiq oqim bo'ylab

ℓ masofani qanday vaqtda bosib o'tadi?

(1-muammoli vaziyat paydo bo'ldi).

O'quvchilar: — Mexanika bo'limiga tegishli tezlik formulasida vaqtini topib, qayiqning oqim bo'ylab tezligini

e'tiborga olish kerak: $t_1 = \frac{\ell}{v_q + v_d}$ bu

yerda v_q qayiqning tezligi, v_d daryo oqimining tezligi.

O'qituvchi: — Qayiq oqimga qarshi

xuddi shu ℓ masofani qanday vaqtda

bosib o'tadi? (2-muammoli vaziyat paydo bo'ldi).

O'quvchilar: — Yuqoridagi formulada qayiqning oqimga qarshi tezligini

e'tiborga olish kerak: $t_2 = \frac{\ell}{v_q - v_d}$

O'qituvchi: — Qayiq ko'lda (chuchuk

suvda) ℓ masofani qancha vaqtda bosib

o'tadi? (3-muammoli vaziyat paydo bo'ldi).

O'quvchilar: — Ko'lda ℓ masofani

qayiq $t = \ell / v_q$ vaqtda bosib o'tadi.

O'qituvchi: — Oxirgi hisoblash formulasini qanday topamiz?

(4-muammoli vaziyat paydo bo'ldi).

O'quvchilar: — Birinchi va ikkinchi ifodalarning surat va maxrajlarini qayiq

tezligi v_q ga bo'lishni taklif qiladi va

$$t_1 = \frac{\ell / v_q}{1 + v_d + v_q} \quad t_2 = \frac{\ell / v_q}{1 + v_d + v_q} \quad \text{larni}$$

doskaga yozadi.

O'qituvchi: — Oxirgi biz hisoblashimiz uchun kerak bo'ladigan formula qanday ko'rinishda ekan? (5-muammoli vaziyat paydo bo'ldi).

O'quvchilar: — Hosil bo'lgan formulalardan vaqtlar nisbatini olib

$$\frac{t}{t_1} = 1 + \frac{v_d}{v_q}; \quad \frac{t}{t_2} = 1 + \frac{v_d}{v_q} \quad \text{yozadi va}$$

ushbu ikki tenglamaning chap va o'ng

tarafalarini qo'shib quyidagiga teng

bo'lishini yozadi:

$$t \left(\frac{1}{t_1} + \frac{1}{t_2} \right) = 2 \Rightarrow t = \frac{2t_1 t_2}{t_1 + t_2}$$

Noma'lumlarning qiymatlari qo'yilib

$$\text{masala yechiladi. } t = \frac{2 \cdot 3 \cdot 6}{3 + 6} = \frac{36}{9} = 4 \text{ soat}$$

O'qituvchi mashg'ulotga yakun yasab,

o'quvchilarga minnatdorchilik bildiradi.

«BLIS-SO'ROV» USULI

Ushbu usulda o'quvchilarga tarqatma

materiallarda ko'rsatilgan topshiriqlar

bo'yicha avval yakka tartibda mustaqil

ravishda va keyin guruh fikrini bilib,

o'quvchilarga esa shu vaqtdan umumli

foydalanishlari kerakligi haqida ularni

ogohlantiradi.

2. O'qituvchi hamma o'quvchilarga

alohida-alohida tarqatma material

tarqatadi.

3. O'qituvchi tarqatma material

mazmuni va bajariladigan vazifani

tushuntiradi.

4 Tarqatma materialda berilgan vazifa

dastlab yakka tartibda bajarilishini

ta'kidlaydi.

5. O'qituvchi o'quvchilarga 3tdan

kichik guruhlariga bo'lib o'tirishlarini

so'raydi.

6. Tarqatma materialdagi yakka javob

deb yozilgan qatoriga o'quvchining yakka

javobi, guruh javobi qatoriga guruh bilan

kelishilgan holda guruh javobi yoziladi.

7. Guruhlar o'z ishlari ni tugatgach,

o'qituvchi tomonidan to'g'ri javob

aytiladi.

8. O'quvchilar to'g'ri javobga qarab

o'zlarining xatolarini aniqlaydi va o'sha

noto'g'ri javoblarini yakka xato qatoriga

yoziqladi.

9. Xuddi shu tartibda guruh

tomonidan ham yo'l qo'yilgan xatolar

guruh xato qatoriga yoziladi.

10. O'qituvchi yakka va guruh

xatoliklarining umumiy soni bo'yicha

tushuncha beradi va ularning har birini

alohida-alohida sharhlaydi.

11. O'qituvchi mashg'ulotni yakunlab

tinglovchilarning bilimini mezonlar

asosida baholaydi.

Optik kattaliklar, birliklar va ular

orasidagi bog'lanish formulalari mavzusi

misolida.

12. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

13. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

14. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

15. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

16. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

17. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

18. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

19. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

20. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

21. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

22. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

23. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

24. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

25. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

26. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

27. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

28. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

29. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

30. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

31. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

32. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

33. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

34. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

35. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

36. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

37. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

38. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

39. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

40. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

41. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

42. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

43. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

44. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

45. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

46. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

47. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

48. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

49. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

50. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

51. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

52. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

53. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

54. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

55. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

56. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

57. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

58. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

59. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

60. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

61. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

62. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

63. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

64. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

65. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

66. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

67. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

68. Elektrlangan jismlar qanday zaryad-

lanishi mumkin?

69. Zaryad turlari to'g'risida gapirib

bering.

70. Zaryadlanish miqdori jihatdan

qanday aniqlanadi?

71. Uchinchi guruhga:

Bir xil zaryadlangan jismlarning

o'zaro ta'siri.

Барча таълим муассасаларида соғлом муҳитни қарор топтириш ва таълим-тарбия сифатини мазмун жиҳатидан янги босқичга кўтариш долзарб вазифалардан биридир. Бу ўқитувчилар зиммасига ҳам алоҳида масъулият юклайди. Негаки, рад этиб бўлмайдиган бир ҳақиқат бор — қилинган барча саяй-ҳаракатлар охир-оқибат ўқитувчи меҳнати орқали ўз натижасини беради. Шундай экан, биз педагоглар виждонан меҳнат қилишимиз, ёруғ келажгимиз олдида масъулиятли бўлишимиз, кўрсатилаётган юксак эътиборга муносиб жавоб беришимиз керак. Бу эса фарзандларимизнинг чуқур билим олишида асосий роль ўйнайдиган сифатли дарсларда намоён бўлади. Демак, ҳар бир ўқитувчи ўзига ишониб топширилган ҳар бир соат дарсини муқаддас деб билиши ва унга заррача ҳиёнат қилмаслиги керак.

Чирокчи туманидаги 90-мактабда 784 нафар ўқувчига 50 нафардан зиёд педагог таълим-тарбия бериб келмоқда. Мактабда ўқитувчилар ва ўқувчилар фаолиятига баҳо бериш тизими ўзига хос тажриба — "Ўқитувчиларни баҳолаш" нazorat тизими йўлга қўйилди. Ўқитувчининг ҳар бир дарсини кузатиш, дарс қандай ўтилганини баҳолаш, қолдирилган дарсларни аниқлаш ва дарсга қатнашиш ҳаракатини нazorat қилиш ўқувчиларга юклатилди ва бу тажриба қутилганидан ҳам яхши натижаларни бермоқда.

Бунинг учун, аввало, юқори синфларда тахсил олаётган ўқувчилар ўз синфларида беш кишидан иборат аълочи ва фаол ўқувчилардан синф нazorat гуруҳини сайлаб олади. Синф сардори синф нazorat гуруҳи раиси, яна тўрт ўқувчи нazorat гуруҳи аъзолари сифатида иш олиб боради. Булардан икки нафари "Синф дарс нazorat"ни, қолган икки нафари эса "Синф даволат нazorat"ни олиб боришади. Синф сардори иккала гуруҳ-

ди. "Синф дарс нazorat" гуруҳига бериладиган жадвалда ой кунлари кўрсатилган, фанлар ва бу фанлардан дарс берувчи ўқитувчиларнинг фамилияси ва исми ёзилган бўлади. Яшанба, байрам ва таътил кунлари вертикал бўялган, ҳар кун ўтиладиган дарслар эса бўялган каттакчалар орқали кўрсатилган бўлади.

Ўқитувчи дарс ўтиб чиққандан кейин "Синф дарс нazorat" гуруҳи синф ўқувчилари билан ўқитувчининг

қилган каттакчалар сони), ўртача баҳоси (ЎРБ), жами баҳоларини қўшиб баҳолаб сонига бўлади. Масалан: Д.Отакулова 6-«А» синфда жами 8 соат адабиёт дарси ўтиши керак эди. У бир соат дарс қолдирган, унинг ЎРБ — ўртача баҳоси $(4+5+4+4+5+0+5+5)/8 = 32/8 = 4$ бўлади. РейБ — рейтинг бали (ЎРБ-ўртача баҳосини 20 га кўпайтиради. Масалан: Д.Отакулованинг 6-«А» синфда адабиёт фанидан РейБ-рейтинг бали $(4 \times 20 = 80)$ балли аниқлаб ҳисобот баҳолашга ёзиб чиқади ва имзолаб, жадвални "Мактаб дарс нazorat" гуруҳига топширади. Бу оддий ҳисоботни тайёрлаш ҳатто 5-синф ўқувчиларига ҳам оғирлик қилмайди.

"Мактаб дарс нazorat" гуруҳи эса ҳар бир синф топширган жадвалдаги ҳисобот орқали мактаб бўйича ҳамма ўқитувчининг ойлик ўртача рейтинг баллини ва бир ойда қолдирган жами дарсларини аниқлаб, 1-б жадвалга кўчиради. Агар ўқитувчи бир синфда битта фандан дарс берса, шу синфдаги дарс нazorat гуруҳи аниқлаб берган 1-а жадвал ҳисоботидаги РейБ ва ҚДСни 1-б жадвалга кўчиради. Агар ўқитувчи бир синфда икки ёки уч фандан дарс берса 1-а жадвал ҳисоботидаги ҳар бир фандан олган рейтинг балларининг ўртачаси 1-б жадвалга кўчирилади. (Масалан: 6-«А» синфда

Sinab ko'ring

чалари бўяб кўрсатилган, ҳар кунлик ва ойлик даволатлар учун жой ажратилган бўлади.

"Синф даволат нazorat" гуруҳи синфнинг кунлик даволатини аниқлаб (даволатни ҳисоблашда "+" — "+" ва "0" белгиларини инobatта олади), тарбиявий соат дарсларини баҳолаб боради. Ўқувчиларнинг дарсга қатнашиш ҳаракатларини белгилашда эса кўйидаги олпата белгидан фойдаланадилар: "+" — ўқувчи мактабга узрли келмади, "-" — ўқувчи мактабга узрси келмади, "0" — ўқувчи уйдан "Мактабга боряпман", деб чиқиб, дарсга қирмай юрибди. "0"-ўқувчи мактабга кечикиб келди, "-" ўқувчи мактабга келди, лекин узрли сабабга кўра синф раҳбаридан жавоб сўраб кетди, "+" ўқувчи мактабга келди, лекин, узрси кетиб қолди ёки дарсдан қочиб кетди.

"Синф даволат нazorat" гуруҳи тарбиявий соат дарсида 2-а жадвални синф раҳбарига кўрсатади. Синф раҳбари эса жадвалдаги белгиларга қараб ўқувчиларнинг дарсга қатнашиш ҳаракатини кузатиб боради ва тегишли чора кўради. "Синф даволат нazorat" гуруҳи ойнанинг охирида синфдаги ҳар бир ўқувчининг белгилар сонини алоҳида жамлайди, синфнинг ўртача ойлик даволатини аниқлайди, тарбиявий соат дарсларининг рейтинг баллини аниқлайди ва 2-а жадвал ҳисоботини тўлдириб, имзолаб "Мактаб даволат нazorat" гуруҳига топширади. "Мактаб даволат нazorat" гуруҳи эса барча синфлар топширган 2-а жадваллар асосида 2-б жадвал ҳисоботини тўлдиради ва 2-а жадваллар устига 2-б жадвални тикиб, мактаб директори-нинг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосарига топширади. У эса ўз навбатида "Мактаб даволат нazorat" гуруҳи топширган 2-б жадвал асосида 2-а жадвални тўлдиради.

Синф раҳбарларининг иш қаларини ҳисоблашда 2-в жадвалга таяниш мумкин. 2-в жадвални ҳам мактаб нazorat гуруҳи ойнасига илб қўйиш керак. Чунки унда ҳар бир синфнинг ойлик, ярим йиллик ва йиллик даволати, синф раҳбарининг тарбиявий соат дарсларини ўтиш рейтинг баллари намоён бўлиб туради. Мактаб нazorat гуруҳи ойнасига 5—9-синф ўқитувчиларининг дарс ўтиш рейтинг баллари ва ҳар бир синфнинг даволат диаграммаларини ҳам илб қўйиш мумкин.

Синов тариқасида ўтказилган мактабни нazorat қилишнинг "Ўқитувчиларни баҳолаш" нazorat тизими аста-секин ижобий натижа бера бошлади. Агар сиз ҳам таълим муассасасида нazorat қилишнинг "Ўқитувчиларни баҳолаш" нazorat тизимини қўлласангиз кўйидаги ижобий натижаларга эришингиз мумкин:

- ўқитувчи ўзининг дарс ўтиш рейтинг баллини кўтариш учун қизиқарли ва яхши дарс ўтишга ҳаракат қилади;
- ўқитувчи имкон қадар дарс қолдирмасликка ҳаракат қилади, чунки қолдирган дарси учун олган "0" унинг дарс ўтиш рейтинг баллининг пасайиб кетишига олиб келади. Шунинг учун ўқитувчи қолдирган дарсини қайта ўтишга ҳаракат қилади;
- ўқитувчи иккита синфини ёки гуруҳни қўшиб дарс ўтишга ҳаракат қилмайди, чунки "Синф дарс нazorat" гуруҳи бу ҳақда ҳисобот топширади;
- ўқитувчига устама ҳақ белгилашда, рағбатлантиришда ўқувчилар томонидан берган ҳолис маълумотларга таяниш мумкин;
- ҳар бир синфнинг даволати, ҳатто ҳар бир ўқувчининг кунлик, ойлик, йиллик дарсга қатнашиш ҳаракати кўриниб туради;
- синф раҳбарларининг иш фаолияти, унинг рейтинг бали, қолдирган тарбиявий соат дарслари ҳақида маълумотга эга бўласиз;
- мактабда яхши даволатга эришиш учун синфларо ва яхши дарс ўтиш учун ўқитувчилар ўртасида соғлом рақобат юзага келади.

Баҳодир РАҲМОНОВ,
Чирокчи туманидаги 90-мактаб директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари,
"Шўҳрат" медали соҳибидир

МАКТАБ НАЗОРАТ ГУРУҲИ

унинг фаолияти таълим муассасасида ишчанлик кайфиятини ҳамда соғлом рақобат муҳитини яратишда қўл келмоқда

га ҳам раислик қилади. Кейин барча синф нazorat гуруҳлари биргаликда мактаб бўйича энг фаол ва аълочи ўқувчилардан беш нафарини "Мактаб нazorat гуруҳи" аъзоси этиб сайлашади. Улардан бири мактаб нazorat гуруҳи раиси, икки нафари "Мактаб дарс нazorat" гуруҳи"ни, қолган икки нафари эса "Мактаб даволат нazorat" гуруҳи"ни ташкил этади. Мактаб нazorat гуруҳи раиси иккала гуруҳга ҳам раҳбарлик қилади. "Синф дарс нazorat" гуруҳи "Мактаб дарс нazorat" гуруҳига, "Мактаб дарс нazorat" гуруҳи эса мактаб директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосарига ҳисобот топширади. Шунингдек, "Синф даволат нazorat" гуруҳи "Мактаб даволат нazorat" гуруҳига, "Мактаб даволат нazorat" гуруҳи эса директорининг маънавий ва маърифат ишлари бўйича ўринбосарига ҳисобот топширади.

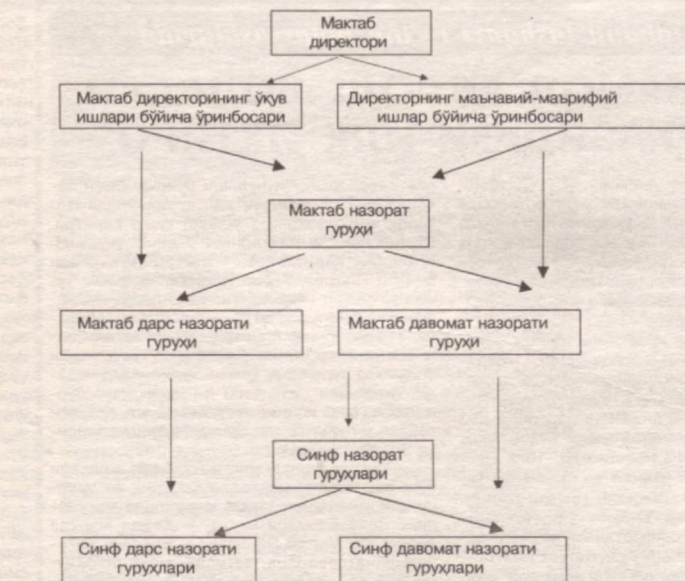
Бу нazorat бошқаруви тизимининг тарҳини қўйидагига тасвирлаш мумкин. (чизмага қаранг.)

дарсига қандай баҳо қўйишни келишиб олишади ва ўша дарс учун бўялган каттакчага баҳо қўяди. Баҳолаш кўйидаги тартибда бўлади: "0" — ўқитувчи дарс қолдирса, "1" — ўқитувчи дарсга кирса, дарс ўтмай ўз иши билан машғул бўлиб ўтиса, "2" — ўқитувчи қоникарсиз дарс ўтса, "3" — ўқитувчи ўртача дарс ўтса, "4" — ўқитувчи яхши дарс ўтса, "5" — ўқитувчи аъло даражада дарс ўтса. Агар ўқитувчи қолдирган дарсини қайта ўтса "Синф дарс нazorat" гуруҳи унга қўйилган "0" устидан қизил ранг билан қайта бошқа баҳо қўяди. Агар ўқитувчи иккита синфини ёки гуруҳни қўшиб дарс ўтса, дарс учун бўялган каттакча чегараси рўчка билан кўзга ташланадиган қилиб қайта чизиб чиқилади. Бу баҳолаш тартиби жадвал тагида эслатма тарзида кўрсатилган бўлади. Шундай қилиб, "Синф дарс нazorat" гуруҳи бир ой давомида ўтилган барча дарсларни баҳолаб чиққандан кейин ой охири-

Д.Отакулова иккита фандан дарс беради. Она тилидан рейтинг бали 88 балл, адабиётдан эса 80 балл. Уларни қўшиб 2га бўлсак, ўқитувчининг 6-«А» синфдаги ўртача рейтинг бали келиб чиқади, яъни $(88+80)/2 = 168/2 = 84$ балл. Демак, Д.Отакуловага 1-б жадвалдаги 6-А синфнинг РейБ графасига 84 балл ёзилади. 1-б жадвалдан кўриниб турибдики, ўқитувчи 6-«А», 6-«В», 6-«Д» ва 8-«В» синфларда, яъни 4та синфда дарс беради. Унинг 1-б жадвалдаги ҳисоботини тўлдириш учун ҳамма синфлардаги рейтинг балларини қўшиб, 4га бўлсак, унинг дарс ўтиш бўйича ўртача ойлик рейтинг бали келиб чиқади, яъни $(84+83+84+70)/4 = 321/4 = 80$ балл. Бу балл ва барча синфларда қолдирган дарслари жамланмаса 1-б жадвалнинг ҳисоботида ёзилади. 1-б жадвал ҳисоботидаги рейтинг балларининг ўртачаси мактабнинг шу ойдаги ўртача дарс бериш рейтинг баллини аниқлайди.

"Мактаб дарс нazorat" гуруҳи барча синфлар топширган 1-а жадваллар устига 1-б жадвални тикиб, мактаб директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосарига топширади. Мактаб директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари эса "Мактаб дарс нazorat" гуруҳи топширган 1-б жадвалларнинг ҳар ойлик ҳисоботини 1-в жадвалга кўчириб боради. 1-в жадвалда ҳар бир ўқитувчининг ҳар ойдаги рейтинг бали ва қолдирган дарс соатлари кўриниб туради. Ойлик иш вақтини ҳисоблаш табелини ёзишда қолдирилган дарс соатларини 1-в жадвалга асосан қайд этиш мумкин. Мактабда алоҳида ойна ташкил этиб, унга мактаб ва синф нazorat гуруҳлари ҳақида маълумотни, уларнинг ишлаш тартибини ҳамда 1-в жадвални илб қўйиш мақсадга мувофиқдир. Чунки унда ҳар бир ўқитувчининг, ҳар бир синфнинг ва мактабнинг ойлик, ярим йиллик ва йиллик рейтинг баллари ҳамда қолдирилган дарслари намоён бўлиб туради.

Ҳар ойнанинг бошида мактаб директорининг маънавий-маърифий ишлар бўйича ўринбосари компьютерда махсус тайёрланган 2-а жадвални "Синф даволат нazorat" гуруҳларига, 2-б жадвални эса "Мактаб даволат нazorat" гуруҳига топширади. "Синф даволат нazorat" гуруҳи бериладиган 2-а жадвалда ой кунлари кўрсатилган, синфдаги ўқувчиларнинг фамилияси ва исми ёзилган, яшанба, байрам ва таътил кунлари вертикал бўялган бўлади. Тарбиявий соат дарсларини баҳолаш учун тарбиявий соат дарслари каттак-

Мактаб директорининг ўқув ишлари бўйича ўринбосари ҳар ойнанинг бошида компьютерда махсус тайёрланган жадвални "Синф дарс нazorat" гуруҳига, яна бир жадвални эса "Мактаб дарс нazorat" гуруҳига топшира-

да жадвалдаги ҳисоботни тўлдиради. Бунинг учун ўқитувчининг бир ойда қолдирган дарс соатлари (ҚДС) (ноллар)ни, "0" — қўшиб ўтилган дарслар сонини (чегараси қайта чизиб чи-

Бугунги кун талабларидан келиб чиққан ҳолда Урганч давлат университетида ҳам ўқув жараёнини ташкил этиш, халқаро алоқаларни мустаҳкамлаш мақсадида хориж мамлакатларининг ўқув юртлари билан ўзаро илмий ва амалий ҳамкорлик алоқалари йўлга қўйилган. Янги таълим йўналишлари таркибига қишлоқ ҳўжалиги, сайёҳлик ва хизмат кўрсатиш, муҳандислик соҳалари ҳамда Германиянинг Вайнштефан университети билан ҳамкорликда «Бизнесни бошқариш (қишлоқ ва сув ҳўжалиги)» мутахассислиги ҳам киритилди. Қолаверса, бир қатор Европа мамлакатлари ҳамда АҚШ, Ҳиндистон, Корея давлатларининг олий таълим муассасалари билан ҳамкорлик алоқалари кенг йўлга қўйилган.

Чунончи, яқинда университет вакиллари Англиянинг Опен университети (OPEN UNIVERSITY)да бўлиб ўтган семинарда иштирок этиб, янги хорижий таърибаларни ўрганиш билан бир қаторда жараёнга масофавий ва электрон таълим шакллари татбиқ қилиш бўйича фикр алмашиб қайтишди.

Айни пайтда олий таълим муассасасининг барча ўқув би-нолари оптик талаби тизим орқали интернет тармоғига уланган бўлиб, курс ишлари-ни ёзиш ва ҳимоя қилишни масофавий тарзда ўтказиш им-кони бор. Профессор-ўқиту-чиларнинг маърузалари ра-қамли диктофонлар ёрдамида ёзиб олиниб, университет-

маркаларида фаол иштирок этмоқда. Жамоанинг изланиш-лари туфайли шу кунгача 75дан зиёд лойиҳа намоёниш этилди. Натижада 500 млн. сўм ва 302 минг АҚШ долла-ри микдоридаги маблағлар ўқув-тарбиявий ва илмий-тад-қиқотчилик фаолиятини янада ривожлантиришга йўналти-рилди.

Таъкидлаш жоизки, бирги-ми аз ўтган йил-нинг ўзида Дав-

лат фан-техника дастури дои-расида 553 млн. сўм ҳажмида 5та фундаментал, 4та амалий ва 2та инновацион грантлар молиялаштирилган. Жорий йилда эса молиялаштириш ҳажми 965900 еврорни ташкил қиладиган 18та хорижий лойи-ҳалар бўйича ҳам илмий-тад-

Самарқанд қишлоқ ҳўжалиги институтининг қишлоқ ҳўжалиги машиналарини таъмирлаш ва фойдаланиш ка-федраси доценти Ўзбек Мусурмонов боғ қатор оралари тупроғига текис ишлов берувчи плуг ихтиро қилди.

ПЛУГ МЕХНАТ УНУМДОРЛИГИНИ ОШИРАДИ

Маълумки, қишлоқ ҳўжалиги-да ерни ҳайдаш учун қўлланиб келинаётган плуглар ерни бир томонлама юмшатишга мослаш-тирилган. Натижада, ҳайдалган ернинг айрим жойларида тур-ли уюм ва чуқурлар ҳосил бўлиб қоларди. Бу эса ҳайдалган ерни текислаш учун яна бир агротех-ник тадбири амалга ошириш-ни тақозо этади.

Амалдаги плуглар билан боғ қатор ораларига ишлов беришда ҳам нуқулалликлар юзага келади. Биринчидан, ерни ҳайдаш жараёнида дарак таги тўлиқ юмшатилаётган. Иккинчи-дан эса бир томонлама ҳосил бўлган тупроқ уюмини текислаш

Yangilik

Институтимиз олимлари билан ҳамкорликда иланишларимиз натижасида боғ қатор ораларига текис иш-лов бериладиган плуг яратилди. Бунинг афзаллиқ жиҳатлари шундаки, у даракни тўлигача юмшатади ва ҳайдаш жараёни-

Ҳасим Жўраев, «Ma'rifat» мухбири

КИМЁ — ҚИЗИҚ ДУНЁ

ёҳуд ўқитишнинг ноанъанавий усуллари ушбу фан сирларини очишга хизмат қилаётгани хусусида

Кимё фанини бир вақтинг ўзида ҳам мураккаб, ҳам қизиқарли фан, дейиш мум-кин. Чунки илм-фан тараққиётда маз-кур соҳада қўлга киритилган илмий ютуқ-ларнинг ўрни ниҳоятда катта бўлиши билан бир қаторда, кундалик ҳаётимизда ишлатаётган турли техник воситалар, рўзгор буюмлари ҳам кимёнинг маҳсули. Бу эса ҳар бир ўқувчини қизиқтириши табиий.

Кимё фанини ўқитишда ноанъанавий усул-лардан фойдаланишнинг аҳамияти юқори эканлигини таърибали ўқитувчиларимиз яхши билишади. Негаки, мазкур фанда ҳар бир ўти-лаётган мавзуга доир ўрганилаётган янги би-лим қўшимча изоҳи билан тушунтиришни ҳамда унинг амалдаги ифодасини талаб қи-лади. Шу боис "Ақлий ҳужум", "Гуруҳларга бўлиниб ишлаш", "Занжир машини", "Тест би-лан ўзини ўзи текшириш" каби бир қатор ноанъанавий усуллари қўлланган ҳолда ушбу фанининг сир-асрорларини ўқувчилар кўз ўнгига очиб беришга ҳаракат қиламиз. Шу ўринда бир жиҳатни таъкидламоқчиман: Касб-хунара коллежи ўқувчиларида уларнинг ёш ҳусусиятларидан келиб чиққан ҳолда ана шун-дай усуллардан оқилона фойдаланишга эъти-бор қаратиш лозим.

Масалан, амалдаги дастурда "Кимёвий ре-акциялар ва боғланишлар турлари" (1-босқич) мавзуси бор. Бу мавзунинг оддий усулда ту-шунтиришда, доскани формулаларга тўлди-

риб юбориш билан ўқувчининг мавзунинг ан-гала олиши жуда мушкул. Шу боис бу ўринда гуруҳларга бўлиниб ишлаш яхши самара бе-ради. Мазкур мавзудан кейин ўтиладиган ик-кинчи ва учинчи амалий машғулотларда би-ринчи гуруҳ спирт лампаси ёки шамни ёкиб ундаги кимёвий жараёнини тушунтиради, ик-кинчи гуруҳ элементларнинг белгиларини доскага ёзади, учинчи гуруҳ атомнинг нисбий ва абсолют массаси ҳақидаги масалани еча-ди, бошқалари оддий ва мураккаб моддалар, кимёвий формулалар устида ишлайди, яна бир гуруҳ ўқувчилар эса барча гуруҳларнинг ишини кузатиб, камчиликларни тузатишга ҳаракат қилса, ўйлавлари, мавзунинг тушу-нмай қолган ўқувчилар бўлмайди.

Касб-хунара коллежларида кимё фани би-ринчи босқичдан бошлаб ўқитилиши сабабли ўқувчиларни келажакда бу фанга қизиқтириш кўп жиҳатдан ушбу фан ўқитувчисига боғлиқ бўлади. Албатта, юқорида кўрсатилган ноанъ-анавий дарс ўтилишида ўқувчидан пухта тай-ёргарлик ҳамда ҳар бир дарсга алоҳида ёнда-шиш талаб қилинади.

Узоқ йиллик фаолиятим давомида эътибор-ини тортган жиҳат шу бўлдики, ижодкорона ташкил этилган "Уйин дarsлар" hatto катта ёшдагиларни ҳам қизиқтирар экан.

Сайёра Дўрмонова, Термиз ахборот технологиялари ва маънавий хизмат касб-хунара коллежи ўқитувчиси

Maktabdan tashqari ta'lim muassasalarida

«БАРКАМОЛ АВЛОД» БОЛАЛАР МАРКАЗИДАГИ ИЛК ИХТИРО

Ёшлар тарбияси, уларнинг ўқиб-ўрганиб, касб-хунара эгаси бўлишлари учун юртимизда яратилаётган шароит ва имкониятларга ҳавас қилса арзийди. Ўтган йилдан бошлаб янгича шароитда иш бошлаган «Барқамол авлод» бо-лалар марказлари ҳақиқий маънода ўқувчи-ёшларнинг истеъдодини юзага чиқарувчи дар-гоҳга айланиб улгурди.

Жарқўрғон туман «Барқамол авлод» бо-лалар марказида «Техник ижодкорлик», «Бади-ий ижодий» ҳамда «Ўлкашунослик ва эколо-гия» йўналишлари бўйича 416 нафар бола тў-ғаракларга жалб этилган. 64 нафар бола ҳам таъминланган оила фарзандлари бўлиб, улар тўғаракларга бепул қатнашмоқда. 16та тў-ғарак, маҳаллий шарт-шароит ва ахтирдан ке-либ чиқиб тузилган. Айниқса, «Биҳиш-тиҳиш», «Мунчоқлик безак», «Юмшоқ ўйинчоқлар», «Дўппиқўлиқ», «Либослар дизайни», «Ёш ар-хитектор», «Фольклор», «Қўғирчоқ театри», «Ёш журналист ва нотик» тўғаракларида ўқ-увчилар сони кўпроқ. Марказдан ташқари 11, 16, 19, 26-умумтаълим мактабларида ҳам худ-ди шундай тўғараклар ишлаб турибди. Яқин-дагига ташкил топган бўлса ҳам бу масканда дастлабки илмий натижалар кўзга ташлана бошлади. «Бошланғич техник моделлашти-риш» тўғараги аъзоси Аҳмад Иброҳимов: «Касб-

хунара ижодкорлик» йўналиши бўйича «Янги ав-лод» кўрик-танловининг вилоят босқичида иш-тирок этиб, фахрли 1-ўринини қўлга киритди. Шунингдек, 36-мактабнинг 7-синф ўқувчиси Қўлиббек Хайиталиев, 1-мактаб ўқувчилари Бекхўд Имомов, Акбар Абдурашидов ҳам ту-ман ва вилоят миқёсидаги танловларда муваф-фақиятли иштирок этиб келишмоқда. Айниқ-са, 11-мактабнинг 8-синф ўқувчиси Акрам Тан-гировнинг қобилияти ўзгача. У устозлари ёрдамида турли хил техник қурилмалар яса-ди. Акрамнинг ихтироси — иссиқ хаво пур-кайдиган печь иситиш хусусиятига эга. Хозирги пайтда у пульс билан бошқариладиган маши-на яратишга киришган.

— Ўқувчи-ёшларнинг мактабдан ташқари бўш вақтларини максимал ўтказиш ва улар-нинг истеъдодини юзага чиқаришда марказ-нинг роли бениҳоя катта. — дейди марказ директори Марям Чориева. — Болалар онг-и-да меҳнатсеварлик, эзгулик, меҳр-шафқат, миллий ва умуминсоний қадриятлар, она-Ва-танга муҳаббат фазилатларини шакллантириш-га камарбастамиз. Иш услубимиз шундай бўлиши керакки, болалар тўғаракка машғул-ларни соғиниб келсин.

Н. Тўраев, Х. ТОҒАЙМУРОДОВ

Сурхондарё вилояти

Ботаникани биласиз. Умуман, ер юзидagi ўсимликлар дунёси, ўсимликлар организм-ларининг яшаш ва ри-вожланиш қонуниятла-рини ўрганувчи бу фаннинг ҳозирги кун-да эришайтган натижа-лари ҳайрон қоларли даражада. Энг асосий-си, унда ёш ўзбек олимларининг ҳам му-носиб ҳиссаси бор. Бу ҳақда бироз кейинроқ.

Олам ичра яна бир олам бўлган ўсимликлар дунёси-нинг. Ҳа, ўз қону-н-лари, яшаш тарзи, ривожланиш бос-қичлари бор. Маълумотларга қараганда, ер куррасида 500 000га яқин, ўзбекистон-да 4,5 минггача юксак ўсим-лик турлари мавжуд. Табиат-нинг баъзан биз эътибор бер-майдиган шу инъомий ҳаётимиз учун нақадар зарур эканлини эса кўп ҳам эсга олавермай-миз. Агар ер юзидa ўсимлик қоплами бўлмаганида эди, органик оламнинг бошқа фор-малари яшаши мумкин бўлмасди, деб таъкидлашди

лат университетининг биоло-гия факультетида ўқишга кир-дим. Очиги, талабалик даври учун хос бўлган шиддат, куч ва fairат мени қандайдир бошқа томонларга ундар эди. Бирок дадаимизнинг сабр-то-қатлари ва ундабуронликлари натижасида илмнинг нурили йўли сари юз бўрдим.

Шу тариха ёш йигитда илм-га иштиёқ тобора кучайиб, ўз соҳасининг етук мутахассиси бўлиш, илм-фан тараққиётига хисса қўиш истаги илмий изланишларига қанот бағиш-лади. «Ботаника» илмий иш-лаб чиқариш маркази аспиран-

ЎСИМЛИКЛАР ОЛАМИДА

ботаника. Уларни тайи-шича, ўсимликлар о-и ҳар йили 172 млрд. тонна мурак-каб органик модда синтез қилади. Биргина шу рақамнинг ўзиёқ набототнинг сайёрамиз учун нақадар муҳим аҳамиятга эга эканидан далолатдир.

Кейинги йиллари ўзбеки-стонлик ботаник олимлар то-монидан эришилган ютуқлар ҳал-қаро миқёсда ҳам эътироф этилиб, хорижлик мутахассис-лар мамлакатимизда фан со-ҳасида амалга оширилаётган ислохотларга ихобиёй баҳо беришмоқда. Ёш ўзбек бота-ники олимлари орасида биоло-гия фанлари доктори, ЎЗР ФА «Ботаника» илмий ишлаб чи-қариш маркази хузуридаги Марказий гербарий етакчи му-тахассиси ва геоботаника ла-бораторияси мудир Комил-жон Тожибоевнинг ҳам ўрни бор.

Наманган вилояти Тўрақў-рғон туманининг Шаҳанш қи-шлоғида туғилган қаҳрамонимиз илмий муҳит шаклланган оилада ўсиб-ўлғайди. Отаси Наманган давлат университе-тининг доценти, биология фанлари номзоди Шаробит-дин ака Тожибоев ўғлининг бораётган элементларнинг замонавий ҳолатини ўрганиш каби масалаларга бағишлан-ди. Бир неча ўн йиллар даво-мида тўпланган флористик маълумотларни таҳлил қилиш ва маълумотларнинг электрон базасини тузиш устида ишла-шини кутарди. Ниҳоят ушбу кун келди. Энди унча-мунчанг фарғига борадиган ўсимир ўқувчи — ўғлига ҳаммасини ётиги билан тушунтирди. Илм йўлини танлаган, ҳалол меҳ-нат билан кун кеңиришни ас-тойдил ниёт қилган киши ҳе-қачон ҳам бўлмаслигини бир амаллаб мурғак қалб-шуурига сингдирди.

— Ушбу пайтлари булар мен учун, барибир, оддий гаплар бўлиб туроларди, — дея эслай-ди К.Тожибоев. — Кейинчалик бу сўзларнинг мағзини қаҳа бошладим. Тумандаги 33-мак-табни тугатиб, Наманган дав-

турасида таҳсил давомида тин-ялаб ўқиб, изланди. Ўсимлик-лар тилини топишга такрор-такрор уринди. Устозлари, айниқса, олим отаси бу бора-да унга ҳаммаша маслаҳатчи бўлди. Натижада изланувчан ёш тадқиқотчи 2002 йили «Чо-даксой ҳавзасининг (Қурама тизмаси) ўсимликлар қопла-ми ва табиий ўтлоқлари» мавзу-сидаги номзодлик диссертация-сини муваффақиятли ёқлади. Мазкур илмий иш Қурама тиз-маси жанубий ёнбағирларида-ги Чодаксой ҳавзасининг ўсим-ликлар қопламини, флористик таркиби ва табиий ўтлоқлари-ни тадқиқ этишга бағишланган бўлиб, олинган маълумотлар 60 йил аввалги маълумотлар асосида солиштирма таҳлил қилинган.

2002—2010 йиллари К.То-жибоев катта илмий ходим сифатида изланишларини да-вом эттирди. Ёш олим илмий тадқиқотларининг асосий йўналишлари мамлакатимиз худ-удидаги флористик хилма-хил-ликини тадқиқ этиш, хусусан, флоранинг катта қисmini таши-л этиладиган Жануби-Фарбий Тиёншан флораси, флора тар-кибидаги камёб ва йўқолиб бораётган элементларнинг замонавий ҳолатини ўрганиш каби масалаларга бағишлан-ди. Бир неча ўн йиллар даво-мида тўпланган флористик маълумотларни таҳлил қилиш ва маълумотларнинг электрон базасини тузиш устида ишла-шини кутарди. Ниҳоят ушбу кун келди. Энди унча-мунчанг фарғига борадиган ўсимир ўқувчи — ўғлига ҳаммасини ётиги билан тушунтирди. Илм йўлини танлаган, ҳалол меҳ-нат билан кун кеңиришни ас-тойдил ниёт қилган киши ҳе-қачон ҳам бўлмаслигини бир амаллаб мурғак қалб-шуурига сингдирди.

Бу орада унинг 50 дан ортиқ илмий мақолалари Рос-сия, Чехия, Австрия, Германия, Корея, АҚШдаги нуфузли ил-мий нашрларда эълон қилин-

ди. Ушбу китоби нашрдан чи-қди. Илк китоби — "Жануби-Фарбий Тиёншан лолалари" (рус ва инглиз тилларида) «Бо-таника» илмий ишлаб чиқариш марказининг етакчи олимлари — биология фанлари доктор-лари, профессорлар Ў.Пратов, О.Ашурметов ва биология фан-лари номзоди А.Шарипов би-лан ҳаммуаллифликда ёзилган бўлиб, бир неча йиллар даво-мида мазкур ҳудудда ёввойи лoла турларининг табиий по-пуляцияларини ўрганиш, уларнинг систематикаси, мор-фологияси, экологияси ва Бо-таника боғи шароитига интро-дукция қилинган лoла турла-рининг кўп йиллик таҳлил-ларига бағишланган. Кейинча-лик шу китоб асосида Ўзбе-кистон ҳудудида тарқалган лoла турлари тўғрисида илмий ва оммабоп тарзда батафсил ахборот берадиган, барча ўқувчиларнинг диққатини ўзига торта олиши мумкин бўлган асар яратиш гоёси туғилди. Ўзбекистоннинг турли хил та-биий иқлим шароитларига қилинган илмий сафарлар ва кўп йиллар давомида йил-ли изланишларига қанот бағиш-лади. «Ботаника» илмий иш-лаб чиқариш маркази қошида-

камёб ва йўқолиб бораётган турлар ҳақидаги очерклар му-аллифи ҳамдир.

Илмий фаолият нафақат фан соҳасидаги янги кирралларни ўзлаштириш, навбатдаги ўқувчиларни забт этиш билан, балки устозлар, ҳамкасб-у шо-гирдлар билан узвий боғлиқ-лики ҳам ўз ичига олади.

К. Тожибоев ўқувчилик йиллари Ҳамиджон Исомидди-нов, Анваржон Мавлонов, Ра-ҳимахон Хайдарова каби ус-тозларидан илк сабоқни олди. Моҳир педагог, биолог олим Йўлчи Абдурахмоновдан ўти-лар олиш имкониятига эга бўлди. Мактаб ва талабалик даврида бадиий адабиётларни қизиқиб ўқишга интилишида Файбулло ака Шаробитдин-дин пиёзи (Allium charobitdinii F.O. Khass. et Tojibaev), Шаробит-дин пиёзи (Allium charobitdinii F.O. Khass. et Tojibaev) ва бо-шқалар кирди. Олиб борган тадқиқотлар давомида энг йи-рки кашфийтлар давомида Чор-ке-сар юқориларидан топилган, фан учун бирданига янги тур-кум ва янги тур сифатида эъти-роф этилган ўсимлик намуна-ларини келтириш мумкин. Бу тур 2009 йилдаги дала тадқи-қотлари давомида Новбулоқ-нинг юқори қисмидан, денгиз сатҳидан 2700—3000 м. балан-

кум, 97 оила)га яқин юксак ўсимликлар тури мавжуд. Гео-фитлар юксак манзарали ўсимликлар сифатида йил са-йин ортиб бораётган антропо-ген омиллар таъсирининг асо-сий объектларидан бири бўлиб келмоқда. Геофитлар-нинг айрим туркумлари (Allium, Tulipa, Eremurus) ўрта Осиё, шу жумладан, Фарғона водийсида ҳам келиб чиқиш марказига эга эканлиги, эндем ва ноёб турларнинг кўпчили-ги билан илмий аҳамиятга эга...

— Бугун ёш тадқиқотчилар-нинг ижодий-интеллектуал салоҳиятини юзага чиқариш учун барча шароитлар мавжуд, — дейди К.Тожибоев юрти-мизда ёш олимларга қўрсати-лаётган эътибор ҳақида гапи-раркан. — Фанлар академия-си тизимидаги илмий текши-риш институтларида фаолият олиб бораётган ёш ҳамкасб-ларимнинг эришайтган ютуқ-лари бунга яққол мисол бўла олади.

Фан ҳам ижоднинг бир бўлаги. Иход эса иш вақти, байрам ёки дам олиш кунини танламайди. Унда муваффақи-ятли фаолият олиб бориш кўпгина омиллар, хусусан, оилавий муҳитга боғлиқ. Бу борада қаҳрамонимизнинг кўнгли тўқ.

— Турмуш ўртоғим Гулче-ра Фойипова касбим, унинг ўзига хос қийинчилик ва ма-шаққатларини яхши тушунади, — дейди у. — Баҳор ойлари-дан то эрта кузгача бўладиган давомли илмий дала сафарла-ри, кўп соатлик иш кунлари, дам олиш ва байрам кунлари-нинг деярли бўлмаслиги ор-касидан эришилладиган ютуқ-лар оилангизнинг тинчлиги, тотувлиги билан узвий боғлиқ. Катта фарзандимиз 8-синф ўқувчиси Умида халитдан буни хис қилади. Кенжотойимиз 5 ёшли Фуқратжон эса «Ботани-ка», «Ботаника боғи», «Гербарий», «дала сафари» каби сўзларни доимий эшитиш би-лан катта бўлмоқда. Албатта, фарзандларим, айниқса, ўғлим бизнинг давомчимиз бўлиши-ни хоҳлайман. Бирок буни вақт кўрсатади.

Ёш олим келгусидаги мак-сад-режалари ҳақида шундай дейди:

— Ўзбекистоннинг флорис-тик харитасини яратиш ва Ўзбе-кистон флорасининг янги наشريни тайёрлашда фаол иш-тирок этиш яқин келажакка мўъалланган ишлар қаторига кирди. Айни пайтда кўп йил-лар давомида олиб борилган тадқиқотларни умумлаштириш орқали Ўзбекистонда ўсимлик-лар хилма-хиллигини баҳолаш, муҳофаза қилиш ва улардан олинган илмий натижалар асо-сида табиатни муҳофаза қилиш соҳасининг илмий асосларини ривожлантириш, олий ўқув юртлари талабалари билимла-рини ошириш йўналишларига хизмат қилмоқда.

— Айни кунда устозим Ко-милжон Тожибоев раҳбарли-гида «Фарғона водийси гео-фитлари» мавзусида илмий изланиш олиб борапман, — дейди стажёр-тадқиқотчи-из-лашчиси Фарход Каримов. — Геофитлар янгилауви кур-таклари ва захира озик мо-далари ер ости органлариди тўпланадиган кўп йиллик ўт ўсимликлар бўлиб, улар асо-сан пиёзбошли, туганакли, илдиэпоэли ўсимликлардан ташкил топган. Фарғона во-дийсида уни ўраб турган тоғ-лар, қўл ва адир қисми билан ҳисоблаганда 2625(717 тур-

Б. ФАЗЛИДДИНОВ

ЛОГОПЕДГА САБР-ТОҚАТ КЕРАК

Комронбек ойна қаршисида ўтирибди. Логопед Дилноза Назирова кўзи хира кўрадиган бола билан бир йилдан бери у айтишга қийналаган «р» товушини ўргатиш машғулоти бoшлад

— Мана, Комронбек, оғзимизни очамиз, — логопед унинг танглайига «зонт» деб аталадиган махсус мосламани эҳтиёткорона қўйди. Боланинг тили беихтиёр юқорига кўтарилди. Мураббий «р» товушини қатъий, кескин оҳангда эмас, устки танглай билан пасткиси орасида хиёл юмшатиб айтишга уринди. Бола кўзгуда ўз хатти-ҳаракатларини назорат қилиш имкониятига эга бўлгани учун Дилнозанинг талаффузини бир амаллаб такрорлади. Товуш талаффузи унинг талабига бироз бўлса ҳам яқинлашди. Логопед энгил нафас олди. Бу натижага эришгуларича сабр-тоқатнинг «қулига» айланганини ўзидан бошқа ким ҳам ҳис қила оларди.

Дарҳақиқат, махсус таълимдаги асосий йўналишлардан бири — кўзи оғиз ва заиф кўрувчи болалар билан ишлашнинг ўзига хос мураккабликлари бор. Имконияти чекланган бундай болаларни мустақил ҳаётга тайёрлаш, энг зарур билимларни ўргатиш,

даволаш гимнастикаси, нутқ ўстириш, майда қўл моторикаси ва тери орқали ҳис этишни ривожлантириш, теварак-атрофда мўлжал олиш ва эркин ҳаракатланиш (ҳасса), ижтимоий-маиший, имо-ишора дарслари турли шакл ва усулларда ташкил қилинади. Ритмика машғулоти мусикий оҳангда болага тўғри ҳаракат қилишни ўргатса, даволаш гимнастикасида унинг саломатлиги мустаҳкамланади. Коррекцион машғулотлар ичида энг муҳими теварак-атрофда мўлжал олиш ва эркин ҳаракатланиш, яъни ҳасса дарслари бўлиб, кўзи оғиз болалар ҳаётида муҳим роль ўйнайди. Бола ҳасса ёрдамида паст-баландни, ариқ-зовур ёки текисликни мўлжалга олишни, транспортнинг бирор турига чиқиш, ўз манзилга етиб олишни ўрганади. Коррекцион таълимнинг яна бир тури **ижтимоий-маиший соҳага** йўналтирилган бўлиб, тарбиячи-педагоглардан сабр-тоқат, меҳр ва сичковлик талаб қилади. Таълим даргоҳимизга илк қадамни қўйган бола кийимини кийламайди, тугмаси тушса, қадай олмайд

Maxsus ta'lim

лиқни англаши ва оилавий муҳитидаги шарт-шароитга кўра, ўқувчиларда турли натижалар қайд қилинади. Боланинг майда қўл моторикасини, тери орқали ҳис қилишни ривожлантирмай туриб, уни умумтаълим фанларини эгаллашга ёки келажакда ўзини ўзи бошқаришга тайёрлаб бўлмайди.

Имконияти чекланган болани мустақил ҳаётга тайёрлашда унга таълим бериш, саломатлигини имкон қадар яхшилаш, иқтидор ва имкониятини юзага чиқаришга кўмаклашиш муҳим масала бўлиб, махсус таълим муассасалари зиммасига катта масъулият юклайди. Бу типдаги таълим масканлари ўз фаолиятини амалиётга кенг жорий қилинган ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар асосида ташкил этилади. Кўзи оғиз ва заиф кўрувчи болалар мактаб-интернатининг ўзига хос хусусиятлари ҳусусида **Республика таълим маркази методисти Тамара Саидакбарова** шундай дейди:

— Умумий ўрта таълим бўйича давлат таълим стандартларида белгиланган билим, кўникма ва малака мезонлари махсус таълим муассасаларидаги ўқитиш тизимининг ҳам мазмун-моҳиятини белгилайди. Ўқув-ҳаракат барча фанлар «Брайл» алифбоси

УЙДА ТАЪЛИМ ОЛАЁТГАН БОЛА

Имконияти чекланган, ногирон болалар доимо ён-атрофдагилар кўмагига эҳтиёж сезади. Жисмоний ҳолати, касаллик тоифасига қараб уларнинг бир қисми махсус таълим муассасаларига қамраб олинса, баъзиларига уй шароитида таълим берилди. Ғиждувон тумани ХТМФМТ ва ТЭ бўлими ўқувчиларни касбга йўналтириш ва пе-

Jarayan

дагогик-психологик диагностикасини методик таъминлаш кичик гуруҳи раҳбари Х. Қутулдиева яқка тартибда ўқитилаётган болалар билан ишлаш тажрибаси ҳусусида ҳикоя қилади:

— Туманимизда 88 нафар имконияти чекланган бола ўз уйда таълим олади. Бу жараёнга энг аввало, тажрибали, касбий маҳорати юқори мураббийлар жалб этилган. Ҳар бир боланинг уйда шарт-шароит яратилган бўлиб, дарсликлар, ўқув қуроллари билан таъминланган. Уларнинг 2 нафарига «Маҳалла» жамғармаси туман бўлими ҳамда 8 нафарига умумтаълим мактаблари ҳисобидан компьютер олиб берилган. Бу жараён давом этмокда.

Умумтаълим мактаблари фан ва хунар тўғрисида раҳбарлари ҳафта-га бир кун уларнинг уйига бориб, машғулот ўтказишади. Нисбатан соғлом, юра оладиганлари эса мактабларга бориб, касб-хунар тўғрисида шуғулланишади. Уларга мўлжаллаб спорт мусобақалари, тадбирлар режаси ишлаб чиқилган. Ўқув йилининг ўтган даври мобайнида бир қатор тадбирлар уюштирилди. Жумладан, 1-умумтаълим мактаби базасида уй таълими самарадорлигини ошириш мавзусида туман миқёсидаги ўқув-амалий семинар ташкил-лаштирилди.

«Биз келажакда буюк юртининг фарзандларимиз» мавзусидаги расмлар кўрик-танловида 53 нафар бола ижодий ишлари билан иштирок этди. Мазкур танловда 19-умумтаълим мактабининг 4-синф ўқувчиси, уй таълимига қамраб олинган Аслиддин Облоқулов фахрли 1-ўринни қўлга киритди.

Сора ТОШЕВА
Бухоро вилояти

МЕҲРДАН НУР ОЛАЁТГАН НИГОҲЛАР

ёхуд кўзи оғиз ва заиф кўрувчи болалар мактаб-интернатид
олиб бoриладиган коррекцион таълим ҳусусида

турли даражадаги реабилитация ишларини олиб бoриш коррекцион таълимга асосланади. Пойтахтимизнинг Ҳамза туманида жойлашган кўзи оғиз ва заиф кўрувчи болалар мактаб-интернатид таълимнинг ана шу қийин ва мураккаб усулдан бардошлик билан фойдаланилиши натижасида тарбияланувчилар ҳаётда ўз ўрнини топиб, муваффақиятларни қўлга киритмокда.

БОЛА ҚАЙ ТАРЗДА МУСТАҚИЛ ҲАЁТГА ТАЙЁРЛанади?

Кўришда нуқсон бўлган боланинг умумий ривожланишига ижобий таъсир кўрсатиш кўпроқ коррекцион таълим билан боғлиқ эканлигини бу даргоҳда ишлаб келаётган ҳар бир педагог ва тарбиячи чуқур англайди. Бутун масъулият ана шу англашдан бошланади. Мактаб-интернатда таълим олаётган 279 нафар боланинг 100 нафари Тошкент шаҳрининг турли маҳалла ва мавзелиридан қатнаб ўқийди, 180 нафари узоқ ҳудудлардан бўлгани учун ётоқхона билан таъминланган. Мактаб-интернат қошида ташкил қилинган мактабгача таълим муассасасида кўриш органида нуқсон бўлган 26 нафар кичкинтой тарбияланмокда. Ўқувчилар бу ёқарга Тошкент шаҳар халқ таълими бош бoшқармаси томонидан берилган йўлланма ва тиббий-экспертиза ҳулосаси билан қабул қилинади. Катаракта, глаукома, миопия, албиноз таъхисси қўйилган ўғил-қизларга кўпдан бери қўлланилаётган таълим-тарбия усуллари қўл келади. Коррекцион таълимга асосий диққат-эътибор қаратилади.

Кўпчиликнинг кuzатишига кўра, кўзи оғиз, заиф эшитувчи ёки таянч аъзоларида нуқсон бўлган ўғил-қизлар соғлом тенгқурларига нисбатан курашувчан ва интилувчан бўлиб, ҳаётни ҳаддан зиёд севадилар. Унга ўз нуқсонини фoжиа деб билмасликни ўқитиш орқали яқка тартибда ёндашиш, имкон қадар коррекцион таълим орқали соғломлаштириш махсус таълимни амалга оширишдан қўзланган инсонпарварликдан далолат беради.

Феруза Тожиёва, мактаб-интернат директори:

— Бу ёруғ оламни умуман кўрмаслик ёки қандайдир гира-шира тарзда илгаш кўзи оғиз ёки заиф кўрувчи болалар учун беҳад катта нуқсон эмас. Улар ақлан ва жисмонан соғлом, фақат кўриш органидаги нуқсон боланинг имкониятларини бироз чеклагани учун ёрдамга муҳтождир. Мактаб-интернатимизда таълим олаётган болаларга етти йўналишда — **ритмика,**

боғлиқ ва узвий равишда олиб бoриладиган коррекцион машғулотларда болага кўпроқ оилавий ҳаётда асқотадиган юмушлар ўргатилади. Бири иккинчисига интеграциялаштирилган, уйғунлаштирилган машғулотда ўқувчи ўзидига қамчилик ва нуқсонни йўқота бoради.

Кўзи оғиз бўлиб туғилган ва кўриш қобилияти суст бола ота-онаси томонидан ҳаддан ташқари эҳтиёт қилиниши натижасида унинг қўл моторикаси ва бармоқ учиди сезги органлари қотиб қолади ёки ҳаддан ташқари юмшoқлик кўзга ташланади. Бу нуқсон боланинг таълим олишига, ҳиссий-эмоционал ривожланишига халал беради. Боланинг ўзини ўзи бошқаришга хизмат қилувчи қўлидаги сезги органларини қандай қилиб жонлантириш керак?

Дилфуза Раҳмонова, мактаб-интернат дефектолог:

— Майда қўл моторикаси ва тери орқали ҳис қилишни ривожлантириш машғулоти ўзига хос мураккаб жараён бўлиб, ҳар бир болага индивидуал ёндашамиз. Даставвал боланинг қўл ва бармоқларидаги сезувчан нуқталарни «уйғoтиш» учун уқалаш, мунчоқ териш, игнадан ип ўтказиш, санoқ чўпларни санаш, рангига қараб ажратиш каби элементар машқларга жалб қиламиз. Уйин ва меҳнат фаолиятига йўналтирилган машқларда эса аввалги бoсқичда эгалланган малъка мустаҳкамлаб бoрилади. Бола билан мозаика, шашка, домино каби уйинларни биргаликда ўйнаймиз. Аппликация, пластилинда унга турли уйинчоқлар ясаш ўргатилади. Бир ўқув йилида ҳар бир болага 34 соатлик коррекцион машғулот уюштирилса-да, ривожланиши, атроф-бoр-

асосида ўргатилади. Боланинг умумий ўрта маълумот олиши жараёнида учрайдиган муаммо ҳар қайси йўналишининг ўзига хос хусусиятларини қамраб олган коррекцион таълим орқали бартараф этиб бoрилади. Таълимнинг бу усулида болага баҳо қўйилмайди, уни фақат рағбатлантириб бoриш, меҳр кўрсатиш, эҳтиётлаш керак. Кўриш органида турли хил касалликларни бўлган болада иккиламчи ёки учламчи нуқсон ҳам бўлиши мумкин. Уларнинг ҳар бирига ўқув йилининг бошидан индивидуал журнал очиб педагог-тарбиячиларнинг иш жараёнини анча оsonлаштиради. Журналда боланинг коррекцион машғулотда эгаллаган натижалари қайд қилиниб, ўқув йили охирида прогноз қилинади. Коррекцион таълимга оид давлат талабларини уч йўналиш — нутқ ўстириш, даволаш гимнастикаси, теварак-атрофда мўлжал олиш ва эркин ҳаракатланишда жорий қилиш жиддий қийинчилик туғдириши инoбатга олинган. Республика таълим маркази дефектология бўлими томонидан бу типдаги мактаб-интернатларга услубий қўлланмалар, дарс ишланмалари тақдим этилади. 7 йўналишдаги коррекцион машғулотларнинг ўқув дастурларини деярли ҳар йили такомиллаштириб бoраимиз.

Мактаб-интернатнинг 9-синфини тамoмлаган йигит-қизлар «Брайл» алифбоси асосида ўқиш-ёзишни, санашни билади, ўзини ўзи мустақил бошқара олади ва таълимнинг кейинги бoсқичини имкониятига қараб, соғлом тенгқурлари ўқийтган коллеж ёки лицейда давом эттириши мумкин. Шунингдек, имконияти чекланган шахслар учун республика касб-хунар коллежи ҳам уларга хизмат қилади.

ҚИСКА САТРЛАРДА...

Мактаб-интернатнинг sobиқ ўқувчиларидан бири Комил Саидов халқимизнинг мақом санъати жаҳланмаси ҳисобланган «Шашмақом»ни «Брайл» алифбосига ўғитиши натижасида кўп асрлик бой маънавий хазинадан ўз тенгқурларининг баҳраманд бўлиши, ўқиб-ўрганиши ва ижро маҳоратини эгаллаши учун катта имконият яратди. Ундаги бу юксак иқтидор кенг жамоатчилик томонидан эътироф этилиб, ёш созанда «Шўҳрат» медали билан тақдирланди. Айни пайтда Комил Саидов Ўзбекистон давлат консерваториясида таълим олаяпти.

Дониёр Солиев ўтган йили Американинг Колорада штатида ўтказилган ногиронлар ўртасидаги спорт мусобақаларида Ўзбекистон шарафини муносиб ҳимоя қилиб, енгил атлетика бўйича юқори натижани қайд этди. Миробод енгил санoат касб-хунар коллежида ўқибтган бу йигит жорий йил Лондонда бўлиб ўтадиган ногиронлар ўртасидаги олимпия уйинларида (паралимпия) иштирок этиш ҳуқуқини бeрадиган йўлланма-ни қўлга киритди.

Ушбу таълим даргоҳининг 7-синф ўқувчиси Нуриддин Шоймардонов «Меҳржон» кўрик-танловининг республика бoсқичида иштирок этиб, яқхон хонандалик йўналиши бўйича совриндор бўлди.

Хулқар ТҲИМАНОВА

ОИЛАДА КИТОБХОНЛИК

Китоб ҳақида ҳар қанча гапириш, унинг сифатларини соатлаб макташ мумкин. Сабаби, энг яқин дўст, энг зарур ҳамроҳ бўлган китоб, инсоният кашф этган ихтироларнинг энг буюги ва энг қадрлиси, замонлар ўтса-да, ўз ўрнини ҳеч нимага бўшатиб бермаган мўъжизадир. Донолар китоб, китобхонлик ҳақида фикр билдирад экан, адабиётлар билан ошно қалбга ҳеч қачон ёмонлик ин қурмаслигини таъкидлашади. Айниқса, болалигиданок китобга меҳр қўйган инсонларнинг жамиятда ўз ўрни, одамлар орасида обрў-эътибори алоҳида бўлади.

Доимо китоб ва китобхонлик ҳақида сўз кетар экан, китоб ўқишни ҳам ўргатиш, болаларни бадий адабиёт билан ошно қилишда қандайдир усуллардан фойдаланиш керакми ёки йўқ, деган саволлар кун тартибига чиқаваради. Кўпчилик, китоб ўқишни ўргатмаса ҳам бўлади, у кишининг ўзига боғлиқ. Агар кимнингдир китобга меҳри банд экан бу ўз-ўзидан шаклланган одат, дейди. Бугун боласининг китоб ўқимаслигидан, телевизору телефондан бўшамаслигидан нолиётган ота-оналарнинг ўзлари китоб ўқирмикан, болаларига ҳар кун бўлмаса-да ойда, йилда бир марта китоб совға қилармикан?

Халқда «Куш уясида кўрганини қилади» деган гап бор. Демак, ота-она китобхон бўлса, бола ҳам улардан ўрнак олади.

— Ҳар бир ота-она фарзандининг келажагига масъул экан, уни моддий жиҳатдан тўла таъминлаш билан бирга, маънавий оламини бойитадиган, ақлини пешлайдиган, дунёқарашини кенгайтирадиган жиҳатларга ҳам эътибор қаратишлари лозим. Агар уйда ота-онанинг ўзи китобхон, китоб ўқишни севувчи, уйга китоб кўтариб келувчи бўлса, бу одат болада ҳам аста-секин шакллана боради, — дейди суҳбатдошимиз, уч фарзанднинг онаси Дилафрўз Раҳматуллаева.

— Мактабда кутубхоначи бўлиб ишлайман. Болаларни бадий адабиётга қизиқтириш, уларда китобхонлик кўникмаларини шакллантириш учун амалий ишларни олиб борамиз. Кутубхонада китобхонликни тарғиб қилиш, унинг инсон ҳаётидаги ўрнини кўрсатишга оид суҳбатлар, «Энг китобхон ўқувчи», «Энг кўп шеър биладиган ўқувчи», «Энг доно ўқувчи» «Китобсеварлар байрами», «Китоб бизнинг дўстимиз», «Китоб марафони» каби тадбирларни мунтазам ўтказиб тура-миз. Ўқувчилар билан иш олиб бориш жараёнида уларнинг нималарга қизиқишини, қандай адабиётларни кўпроқ ўқишини ҳам билиб оламиз.

Бир бола синфдаги энг паст ўзлаштирувчи ўқувчи эди. Кутубхонага ўқув йили бошидаёқ аъзо бўларди-ю, шу бўйи бирор китоб олиб ўқимас, тадбирларда-ку, умуман қатнашмасди. Бир кун дарсдан сўнг у билан бирга кетдим. Суҳбат жараёнида шу нарса маълум бўлдики, унинг ота-онаси хорижга ишга кетган, бувиси билан яшаркан. Бувиси эса, табиийки, қорнини тўқ, устини бут қилиб, назоратсиз қолдирмаяпман, шунинг ўзи қолфоя, деб ўйларкан...

Боланинг самимий сўзларидан шу нарса аён бўлдики, унинг китоб ўқигиси, ўқиган асари ҳақида ким биландир фикр алмашигиси келаркан. Шундан сўнг унга ёшига мос китоблар тавсия қилиб, ўқиб бўлгач, менга фикрларини айтиши лозимлигини тушунтирдим. Ўқув йили охирида у энг кўп китоб ўқиган бола сифатида эътироф этилди, — дейди Дилдора Тўйчиева.

Китоб ўқиш яхши, лекин энг муҳим нарса қандай китобни ўқишдир. Бу ҳақда адиб Асқад Мухторнинг шундай фикрлари бор: «Ўқишлар ҳар хил бўлади. Биров эрмак учун ўқийди, биров ҳордиқ чиқариш учун; биров ўқийтган китобини илмий таҳлил қилиш учун, яъни «бурч юзасидан». Биров бўлак машғулот бўлмаганидан, вақт ўтказиш учун, биров ниманидир билиб олиш учун, биров асардаги воқеага, қаҳрамоннинг тақдирига қизиқиб ўқийди». Ҳамма гап қандай китобни, нима учун ўқишда.

Ҳа, одамзоднинг яхши яшаши учун зарур бўладиган, унинг онгу тафаккурини ўстирадиган китобларни ўқиш лозимлиги ҳақида кўп гапирамиз. Китобхонликни болаликданок шакллантириш учун нималарга аҳамият бериш керак, деган саволга пойтахтимиздаги 248-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Норхон Ҳамдамалиева шундай жавоб беради:

— Бошланғич синфданок болаларни ўқишга қизиқтириш учун турли усулларни қўллаيمиз. Улар би-

лан эртаклар ўқиймиз, энг муҳими, ота-оналар билан суҳбатларда ҳам болаларнинг китобга бўлган меҳрини ошириш борасида гаплашамиз. Айрим ота-оналар фарзандининг моддий аҳолини яхшилаш билан бирга маънавий дунёсини ҳам бойитиб бориш кераклигини кўп ҳам англаб етмайдилар. Китобни сев-виш, уни ардоқлаш кераклиги ҳақидаги насиҳатларимиздан сўнг болаларнинг ўзи кутубхонага серк-атнов бўлиб қолади. Болани китобхонликка ўргатиш учун ҳар бир таътил олдида уларга ўқишлари учун қамиди беш-олтита адабиётлар рўйхатини бераман. Ёзги таътилга чиқаётган болалар учун 15—20та китоб ўқиш кераклигини айтаман. Улар китоб ўқиш «мазаси»ни тушу-ниб қолгач, кейинчалик бу машғул-отда, сўнг эҳтиёжга айланади. Кўпинча собиқ ўқувчиларимни кўриб қолсам, улар «Устоз, яхшиям ўшанда фалон китобни ўқитган экансиз, мана бугун фарзандларим ҳам ўша китобни ўқияпти, бу китоб-ни ўқиганмисиз, дадажон, ойижон деганда, уялиб қолмаяпман», дея миннатдорлик билдиришади. Ўқув-чилар билан ўтказадиган тадбир-лар давомида улар китоб билим

Mavzuga qaytib

манбаи эканлиги-ни, китобсеварлик-нинг ҳикматини ўрганадилар. Тад-бирга тайёрланиш давомида эртак-лардан парчалар сахналаштиради-лар, ҳикматли сўзларни ёдлайди-лар, шунингдек, китоб ҳақидаги шеърларни айтадилар. Эртак, фан-тастик, бадий, илмий-оммабоп, илмий-техникавий китоблар борли-гини билиб оладилар. Синф кутуб-хонаси ташкил этганмиз. Унда ўзбек ва бошқа халқларнинг эртаклари, Х.Тўхтабоев, А.Обиджон, Т.Адашбо-ев, Жанин Родари, Х.Андерсеннинг китоблари ўрин олган.

Оилада китобхонликни аънамага айлантириш учун нима қилиш ке-рак, деган саволга жавоб олиш учун сеvimли адибимиз Асқад Мухтор-нинг ўғли Темур Мухторовнинг хо-тиралари билан қизиқдик:

— Дадам тунлари ишлашга одат-ланган эди. Кечки таомдан сўнг бир-роз дам олардилар, кейин мени, укам Элдорни уйкуга кузатардилар. У киши шунчаки «Бор ухла» демас-дилар, балки бизга бирор-бир ки-тобни ўқиб берардилар. Бу ҳар кун тақдорларидир. Дадам ўқиб берган асарлар ханузгача хотирам-да сақланиб қолган.

Дадам қомусий билимга эга зи-ёли эди. Бугун ёшим улғайган бўлса ҳам, ҳамон дадамнинг билим дои-расини, тафаккур кўламини кенгай-тириш учун бир умр ўз устида тин-май ишлаганлари ҳайратга солади. Умрининг охирида «Эйнштейн ҳаёти», «Гёте билан мувоҳасалар», «Достоевскийнинг сўнги йили», «Б.Пастернак (биографиясига оид материаллар)» каби китобларни ўқиб чиққанлар. У кишининг китоб-хонлиги бизга ҳам ўтган.

Юртбошимиз ўзининг «Юксак маънавият — енгилмас куч» асари-да «Ҳар қайси миллатнинг ўзига хос маънавиятини шакллантириш ва юксалтиришда, ҳеч шубҳасиз, оиланинг ўрни ва таъсири беқиёс-дир. Чунки инсоннинг энг соф ва покиза туйғулари, илк ҳаётий ту-шунча ва тасаввурлари биринчи-галда оила бағрида шаклланади. Боланинг характери, табиати ва дунёқарашини белгилайдиган маъ-навий мезон ва қарашлар — яхши-лик ва эзгулик, олижаноблик ва меҳр-оқибат, ор-номус ва андиша каби тушунчаларнинг пойдевори оила шароитида қарор топиши та-биийдир», дея таъкидлайди.

Демак, китобхонликини шакллан-тириш, болалар маънавиятини юкс-алтиришга қаратилган ҳар қандай эзгу иш оиладан бошланмоғи за-рур. Оилада китобсеварликни яхши аънамага айлантириш учун нималар қилиш керак?

Юқори Чирчиқ туманидаги 33-мактабнинг математика фа-ни ўқитувчиси Юлдуз Бобобекова:

— Ойлик маош олинганда хара-жатлар учун пул тақсимланади. Озик-овқат, оғим-кечак учун сарф-ланадиган пуллар доимо режа асо-сида ишлатилади. Оилада болалар-нинг китобга бўлган қизиқишини шакллантириш, уни ривожлантириш учун ота-она болаларни китоб дўко-нига олиб бориши ва бола ўйинчоқ ёки кийим танлагандек, ўзи китоб танлаши керак. Тўғри, баъзида бо-лажонлар ёрқин рангли расмлари бор, ота-онага ёқмайдиган кито-бларни танлаши мумкин. Ҳар са-фар китоб танлай билишга одатлан-ган бола кейинчалик қандай китоб-ни олиб ўқиш кераклигию, қайси бир китобни олмаса ҳам бўлавери-шини ўзи тушуниб етади. Агар ҳар бир ота-она бир ёки икки йил да-вомида вақти-вақти билан юқорида-ги вазифани одатга айлантириб ол-са, болада китобга меҳр уйғона-ди.

Хулоса қилиб айтганда, ҳар бир яхши одат ва аънагани шаклланти-риш ва мустаҳкамлашда ота-она-нинг ибрати энг яхши тарбия усу-лидир.

Шарифа МАДРАХИМОВА,
«Ma'rifat» муҳбири

ҚАЙТА НАШР БЎЙИЧА ТЕНДЕР САВДОЛАРИДА ИШТИРОК ЭТИШ УЧУН ТАКЛИФНОМА

Тендер тартиб рақами: 2-MRT-2012.

Тендер номи: Дарслик ва ўқув қўлланмаларни қайта нашр этиш юзасидан тендер савдолари.

Буюртмачи: Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги.

Манзил: Тошкент шаҳар, 100159, Мустақиллик майдони, 5-уй.

Молиялаштириш: Давлат бюджети ва Республика мақсадли китоб жамғармаси маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Мазкур тендер савдоларига дарсликлар ва ўқув қўлланмаларни нашр этиш учун нашриётлар таклиф этилади.

Тендер савдоларида янги ташкил этиш (бўлиш, қўшиш ва ҳоказо), тугатиш ёки банкротлик босқичида бўлмаган, давлат реестрида рўйхатга олинган олти ой муддатдан кам бўлмаган, шартномаларни бажармаганлиги учун судга тортилмаган, дарсликлар ва ўқув-методик қўлланмаларни нашр этиш билан шуғулланиш учун лицензияга эга бўлган ҳамда илгари вазирлик билан тузилган шартнома-

лар бўйича мажбуриятларни тўла бажара олган нашриётлар қатнашиш ҳуқуқига эга.

Қатнашчи буюртмачига шартномани бажариш имконияти ва малакаси борлигини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этиши ва мазкур ҳужжатлар тендер ҳужжатида иккинчи бобида келтирилган талабларга тўлиқ жавоб бериши лозим.

Қайта нашр этиладиган дарсликлар ва ўқув қўлланмалар ҳамда уларнинг адади қуйидаги жадвалда берилган:

Лот рақами	Дарсликлар ва ўқув қўлланмалар номи	Таълим тили	Ўзуви	Адади
1-синф				
1.	Букварь	рус	кирилл	54 471
2.	Алифбе	қорақалпоқ	лотин	9 979
3.	Алифбе	қозоқ	кирилл	6 752
4.	Алифбе	қирғиз	кирилл	976
5.	Алифбе	тожик	кирилл	8 208
6.	Алифбе	туркман	лотин	874
7.	Пропись	рус	кирилл	54 471
8.	Ўзув дафтари	қорақалпоқ	лотин	9 979
9.	Ўзув дафтари	қозоқ	кирилл	6 752
10.	Ўзув дафтари	қирғиз	кирилл	976
11.	Ўзув дафтари	тожик	кирилл	8 208
12.	Ўзув дафтари	туркман	лотин	874
13.	Русский язык	рус	кирилл	54 471
14.	Она тили (Ана тілі)	қозоқ	кирилл	6 752
15.	Она тили (Эне тили)	қирғиз	кирилл	976
16.	Она тили (Забони модари)	тожик	кирилл	8 208
17.	Она тили (Ene dili)	туркман	лотин	874
18.	Книга для чтения	рус	кирилл	54 471
19.	Ўқиш китоби (Oqiw kitabi)	қорақалпоқ	лотин	9 979
20.	Ўқиш китоби (Oqu kitaby)	қозоқ	кирилл	6 752
21.	Ўқиш китоби (Oquw kitebi)	қирғиз	кирилл	976
22.	Ўқиш китоби (Китоби хониш)	тожик	кирилл	8 208
23.	Ўқиш китоби (Oquw kitaby)	туркман	лотин	874
24.	Математика	ўзбек	лотин	423 970
		рус	кирилл	54 471
		қорақалпоқ	лотин	9 979
		қозоқ	кирилл	6 752
		тожик	кирилл	8 208
25.	Математика дафтари	қирғиз	кирилл	976
		туркман	лотин	874
		ўзбек	лотин	423 970
		рус	кирилл	54 471
		қорақалпоқ	лотин	9 979
26.	Одобнома	қозоқ	кирилл	6 752
		тожик	кирилл	8 208
		қирғиз	кирилл	976
		туркман	лотин	874
		ўзбек	лотин	423 970
27.	Муסיқа	рус	кирилл	54 471
		қорақалпоқ	лотин	9 979
		қозоқ	кирилл	6 752
		тожик	кирилл	8 208
		қирғиз	кирилл	976
		туркман	лотин	874

Лот рақами	Дарсликлар ва ўқув қўллан-малар номи	Таълим тили	Ўзуви	Адади
28	Тасвирий санъат	ўзбек	лотин	423 970
		рус	кирилл	54 471
		қорақалпоқ	лотин	9 979
		қозоқ	кирилл	6 752
		тожик	кирилл	8 208
		қирғиз	кирилл	976
		туркман	лотин	874
29	Жисмоний тарбия	ўзбек	лотин	423 970
		рус	кирилл	54 471
		қорақалпоқ	лотин	9 979
		қозоқ	кирилл	6 752
		тожик	кирилл	8 208
		қирғиз	кирилл	976
		туркман	лотин	874
2-синф				
30	Она тили	ўзбек	лотин	418 493
31	Она тили (Ана тілі)	қозоқ	кирилл	6 282
32	Она тили (Забони модари)	тожик	кирилл	8 159
33	Она тили (Эне тили)	қирғиз	кирилл	876
34	Она тили (Ene dili)	туркман	лотин	916
35	Ўқиш китоби (Oqu kitaby)	қозоқ	кирилл	6 282
36	Ўқиш китоби (Китоби хониш)	тожик	кирилл	8 159
37	Ўқиш китоби (Oquw kitebi)	қирғиз	кирилл	876
38	Ўқиш китоби (Oquw kitaby)	туркман	лотин	916
3-синф				
39	Она тили	ўзбек	лотин	412 984
40	Русский язык	рус	кирилл	50 337
41	Она тили (Ана тілі)	қозоқ	кирилл	6 244
42	Она тили (Забони модари)	тожик	кирилл	8 087
43	Она тили (Эне тили)	қирғиз	кирилл	862
44	Она тили (Ene dili)	туркман	лотин	889
45	Книга для чтения	рус	кирилл	50 337
46	Ўқиш китоби (Oqiw kitabi)	қорақалпоқ	лотин	9 749
47	Ўқиш китоби (Oqu kitaby)	қозоқ	кирилл	6 244
48	Ўқиш китоби (Китоби хониш)	тожик	кирилл	8 087
49	Ўқиш китоби (Oquw kitebi)	қирғиз	кирилл	862
50	Ўқиш китоби (Oquw kitaby)	туркман	лотин	889
51	Ўзбек тили	Рус ва қардош тиллар		
		лотин	76 168	

Мазкур дарслик ва ўқув қўлланмаларнинг бошланғич қиймати тўғрисидаги маълумотлар талабгорларга Тендер ҳужжатлари билан бирга тақдим этилади.

Тендер ҳужжатларини олиш учун талабгорлар Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг махсус №20203000100101044002 (АТИБ ИПОТЕКА Банкнинг Меҳнат филиали, МФО:00423, СТИР 201122808) ҳисоб рақамига 3 000 000 (уч миллион) сўм ўтказганлигини тасдиқловчи ҳужжатни тақдим этишлари шарт. Тўлов юқоридаги ҳисоб рақамига тўғридан-тўғри пул ўтказиш йўли билан амалга оширилади. Тендер ҳужжатларини олиш учун қатнашчилар томонидан тўланган тўлов қайтариқ бўлмайди.

Тендер савдоларида қатнашиш истагини билдир-

ган ва Тендер ҳужжатларини харид этган корхона ва ташкилотлар 2012 йил 1 мартдан бошлаб ҳар кун (шанба ва якшанба кунларидан ташқари) Тошкент вақти билан соат 10-00 дан 17-00 гача тендер савдоларига тегишли қўшимча маълумотларни Тендер комиссиясининг ишчи органи Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги "Дарсликлар ва ўқув методик адабиётларнинг янги авлодини яратиш" бўлимидан (Манзил: 100159, Тошкент шаҳри, Мустақиллик майдони, 5-уй, 319-хона, телефон (+99871) 239-40-83, факс (+99871) 239-40-81) олишлари мумкин.

Тендер ҳужжатлари асосида талаб этиладиган барча ҳужжатлар таклифнинг умумий қийматининг икки фоизидан кам бўлмаган закалат суммаси билан бирга 2012 йилнинг 13 март кун соат 14-00

га қадар Республика таълим марказига топширилиши шарт. Шу вақтдан кечиккан таклифлар қабул қилинмайди. Тендер таклифлари 2012 йил 13 март кун соат 15-00 да Республика таълим марказида (Манзил: Тошкент шаҳри, Фурқат кўчаси, 174-уй.) барча қатнашчилар вакиллари иштирокида очилади.

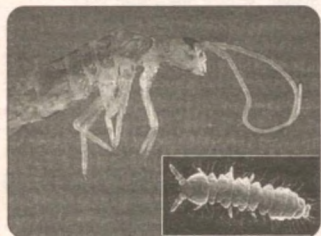
Тендер комиссияси Тендер ҳужжатида 1-боб 6-бандида белгиланган тартибда Тендер ҳужжатларига қўшимчалар киритиш орқали таклифлар топширишнинг охири муддатини узайтириши мумкин. Шундай ҳолатда барча қатнашчиларнинг ҳуқуқлари ўзгарган муддатга мутаносиб равишда ўзгаради.

Буюртмачи қатнашчилар томонидан тендер таклифини тайёрлаш билан боғлиқ бўлган харажатларга жавобгар эмас.

ЎТА ЧУҚУРЛИҚДА
ЯШОВЧИ ХАЙВОН

Буюк британиялик олимлар энг чуқур ҳудудда яшовчи сувости жонзотини аниқлашга муваффақ бўлишди. Уларнинг мавзуга оид мақоласи «ScienceNOW» манбасида берилди.

Изланиш объекти Крубер-Воронья гори бўлган. Абхазиядаги Арабика тоғ тизмасида жойлашган мазкур гор дунёда энг чуқур (2191 метр) ҳисобланади. У тор йўлақлар билан боғланган қудуқлар тизимидан иборат. Жараёнда олимлар қудуқларга махсус қопқонларни туширишган. Из-

ланиш натижаси ўлароқ, улар Schaefferia profundissima, Anurida stereodorata, Deuteraphorura kruberaensis va Plutomurus ortobalaganensis турдаги тўртта бўғимоёқчиларни топишган. Эътиборлиси, P. Ortobalaganensis турдагиси 1980 метр чуқурликда аниқланган.

Бундан аввал топилгани эса 550 метр чуқурликда умргузаронлик қиларди. Таъкидланишича, ушбу организмлар парчаланадиган органик моддалар ва бактериялар билан озиқланади.

АСАБ ХУЖАЙРАЛАРИНИНГ
МУОЛАЖАДАГИ КЎМАГИ

Паркинсон касаллиги аниқланган беморлар тери хужайраларидан асаб хужайраларини ҳосил қилиб, улар ёрдамида мазкур хасталикнинг ривожланиш механизминини ўрганиш имкони яратилди. «Medical News Today» нашрида бу ҳақида маълум қилинди.

Таъкидланишича, асосан 70—80 ёшлардаги инсонларда кuzатиладиган Паркинсон касаллиги ёки паркинсонизм хатти-ҳаракатлар, мушаклар фаолиятидаги сустлик билан намоён бўлувчи ва секин ривожланувчи хасталик. Паркинсонизмдаги хужайра ва молекулалар ўзгаришларини ўрганишнинг мураккаб жиҳати шундаки, бунда тирик нейронлар талаб этилади. Бундай хужайраларни миёдаги ҳаракат марказларидан инсонга шикаст етказмаган ҳолда олишнинг иложи йўқ, хайвонларда бўлса ушбу касаллик кузатилмайди.

Буларни эътиборга олган Нью-Йоркдаги Буффало университети олимлари Японияда ишлаб чиқилган методикадан фойдаланган ҳолда изланиш олиб боришган. Унда тадқиқот учун зарур тармоқ хужайраларини тери хужайраларидан ажратиб олиш кўзда тутилган. Сўнгга улар шундай йўл билан ривожлантириладики, натижада нейронлар ҳосил бўлади.

Олимлар ушбу дофаминергик нейронларга патент олишга ариза топириш ниятида эканини маълум қилишмоқда. Боиси, улар паркинсонизмни даволовчи янги турдаги дориларни ишлаб чиқишга асос вазифасини ўташи мумкин.

ТУШКУНЛИККА ҚАРШИ
КУРАШ УСУЛИ КЕНГАЙДИ

Океанортида ташкил этилган ва турли мамлакатлар олимларини бирлаштирган Инсон ҳолатини яхшилаш технологиялари маркази томонидан тушкунликка қарши курашишнинг юқори технологик воситалари ишлаб чиқилди. «ФизОрг» манбасида бу ҳақида маълум қилинди.

«Дўст-дастур» киради.

Таъкидланишича, Mobilyze! («Bardam бўли») смартфонни депрессия пайтида кузатиладиган фаоллиқни қайд этиш имкониятига эга. Ускуна одамнинг турар жойи, ижтимоий фаоллиги даражаси, унга бўлган қўнғирқлар ва электрон ман-

зилидаги хатлар сонини аниқлайди, шу каби яна бошқа шахсий ва ижтимоий фаоллик кўринишларини ҳам қайд этиб боради. Одам ўзини атрофидоғилардан четга олаётган пайтда интернет орқали бу ҳақида шифокорга маълум қилади ва «бемор»га яққаланиб қолмай, кўпроқ мулоқотда бўлиш борасидаги маслаҳатларни беради. Эътиборлиси, синовларда ускунанинг тушкунлиқни енгишда ўз самарасини бераётгани яққол кўринди.

Яна бир ишланма — дори қутиси шифокор томонидан тайинланган дориларнинг ўз вақтида ичилишини назорат қилади. Олимлар ишлаб чиққан виртуал «дўст-дастур» эса ўсмирларда ўзига ишончли шакллантириш, депрессия ҳолатининг олдини олиш ва даволашда қўл келадиган ижтимоий кўникмаларни шакллантиради. Буларнинг барчаси ўйин тарзида кечгани боис дастур уларни зериктиш ёки ҳақиқий мутахассис қабулида кузатиладиганидек тортинишдан сақлайди.

КУЁШ БАТАРЕЯСИНИНГ
ЯНГИ РЕКОРД САМАРАСИ

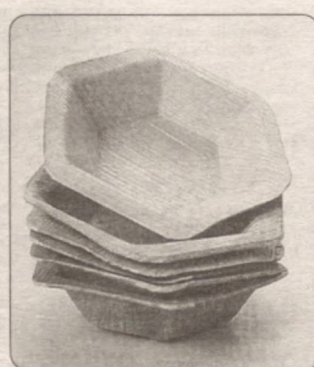
Калифорния университети олимлари арзон пластик қуёш батареялари самараси борасида янги рекорд кўрсаткичга эришишди. Улар яратган ускуна 10,6 фоиз қуёш энергиясини электр токига айлантира олди. Бундан аввалги энг яхши натижага 2011 йилнинг ёзида эришилди, ўша пайтда мазкур кўрсаткич 8,6 фоизга тенг эди. Мавзуга оид мақола «Технология ревью» («Technology Review») манбасида берилди.

Профессори Ян Ян раҳбарлигидаги олимлар гуруҳи кенг миқёсда ишлаб чиқарилаётган ноорганик қуёш батареялари каби самарали, айлани пайтда арзон қувват манбасини яратишни мақсад қилишганди. Тадқиқотчилар ва «Сюмитомо кэмикал» («Sumitomo Chemical») компанияси ҳамкорлигида ишлаб чиқарилган янгича ёруғлиқни қайта ишловчи полимер ушбу мақсадга эришишга имкон яратди. Бунинг натижаси ўлароқ, эндиликда пластик қуёш батареялари исталган шаклда бўлиши мумкин. Бу эса ўз навбатида улардан фойдаланиш имкониятини ҳам кенгайтиради.

Бугун ишлаб чиқарилаётган кремний қуёш батареяларининг фойдали иш коэффициенти бундан ҳам юқорироқ, дейишмоқда мутахассислар. Ноорганик фотоэлементлар асосида яратиладиган бу турдаги қувват манбалари 43 фоизга етиб, айлани пайтда ўртача самараси 24 фоиз бўлган батареялар ишлаб чиқарилади. Бироқ улар шунчалик кўпхажми, бунда олинаётган электр токи иссиқлик электр станциялари ва ГЭСлардан узатиладигандан ҳам 2-3 баробар қимматга тушади. Полимер қуёш батареялари эса аксинча қатор устунликларга эга: улар эгилувчан, ёнгил ва арзон.

БИОЛОГИК
СОФ ИДИШЛАР

Ҳарвард университети тадқиқотчиси ва ноодатий нарсалар ихтирочиси Дэвид Эдвардс озиқ-овқатлар учун ўзига хос биологик соф идишларни ишлаб чиқишни кенг йўлга қўйиш ниятида. «Дэйли мейл» («Daily Mail») нашрида баён этилишича, биологик жиҳатдан парчаланадиган ва ҳатто истеъмол қилса ҳам бўладиган мазкур идишлар «WikiCells» номи билан аталмоқда.

мини олган махсус қурилма турли шарбат, шоколад ва мева таъмли бундай идишларни ишлаб чиқаради. Кейинчалик ишлаб чиқарилиши режалаштирилаётган қўшимча қатламга эга бўладиганлари эса маҳсулотнинг янада яхшироқ ва узоқроқ сақланишини таъминлайди.

Таркибан улар озуқавий қўшимчалар бор биологик полимерлардан ташкил топиб, буларнинг барчаси электр статик кучлар билан бирлаштириб турилади. Идишларда суюқлик, эмульсия, кўпик ва қаттиқ ҳолатдаги маҳсулотларни сақлаш ҳамда ташиш мумкин.

Эътиборлиси, идишлар исталган шакл ва катталиқда бўлиши мумкин экан. WikiCell Machine но-

Францияда 1988 йили Афина портига яқин ҳудудда сузаётган «Сити оф Порос» («City of Poros») саёхат кемасига босқин уюштириб, 11 нафар инсоннинг ҳалок бўлишига ва 98 нафар йўловчининг жароҳат олишига сабабчи бўлган уч нафар фаластинлик устидан суд иши бошланди.

Буюк Британиядаги энг йирик банклardan бири — «Ллойдс» («Lloyds») 2011 йил якунларига кўра, 2,787 миллиард фунт стерлинг (4,38 миллиард доллар) зарар қўриб, мазкур кўрсаткич 2010 йилгига нисбатан 10 баробар кўп эканини «Франс-Пресс» ахборот агентлиги маълум қилди.

Германиянинг Франкфурт аэропорти диспетчерларининг ойлик маошини оширишни талаб қилиб 23 февраль куни бошлаган норозилик намойишлари натижа бўлмагач, яна қайтадан ташкил этилгани боис ҳозирда 100дан ортиқ парвозлар бекор қилинди.

Финляндиянинг «Нokia» компанияси 41 мегапикселли фотоматрицага эга ва жорий йилнинг май ойидан 450 евро нархида сотилиши режалаштирилаётган янги «808 PureView» моделдаги смартфонни тақдим этиб, мобил телефонлар бозорида қутулмаган янгилик қилди.

Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти шу йили Украина ва Польшада бўлиб ўтадиган футбол бўйича Европа чемпионати матчидаги таширф буюришни режалаштираётган барча 15—29 ёшдаги ишқибозларга кизамиқ ҳамда қизилча хасталикларига қарши эмлашдан ўтишларини қатъий тавсия этди.

2009 йилда 1-Тошкент педагогика коллежи томонидан Файзуллаева Мадина Файзулла кизи номига берилган К № 1438111 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли

БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касабга уюшмаси Марказий кенгаши ва Қашқадарё вилоят кенгаши Қашаши туман бирлашган касабга уюшма қўмитаси раиси

Юнус ЭШБЎРИЕВнинг вафоти муносабати билан унинг оила аъзоларига таъзия изҳор этади.

РАҚС — ИЗОҲОРИ ДИЛА

«Тановар» — аънавий халқ рақси. Унда ўзбек қизининг ибо ва ҳайси нафис ҳаракатлар орқали кўрсатилади. 1943 йили Мукаррама Турғунбоева томонидан саҳналаштирилган ушбу рақсни меъёрига етказиб ижро этиш ҳар бир раққоса учун бахт.

— Коллежимиз ўқувчилари му- тахассисликлари бўйича ҳам наза- рий, ҳам амалий билимларни чуқур эгаллайди, — дейди Қарши санъ- ат коллежи директорининг ўқув- ишлари бўйича ўринбосари Ке- жа Эгамбердиев. — Бунинг учун барча шарт-шароит етарли. Бирги- на актёрлик ва хореография санъ- ати йўналишида тахсил олаётган ўқувчиларнинг рақс ўрганиши учун кенг ва ёруғ зал ажратилган. Ка- федрасида ўқитувчилари — Зебо Турсунова, Ойниса Ёқубова, Сохиб- жамол Ҳайдарова тинимсиз изла- нишда.

— Санъатни, айниқса, рақсни ту- шуниш учун уни севиш керак, — дейди Қарши санъат коллежи ўқитувчиси Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Зебо Турсунова. — Севиш учун инсоннинг қалб кўзи очик, ҳаёлот дунёси кенг бўлиши лозим. Ўқувчиларга бирон-бир рақсни ўргатар эканман, аввал уни руҳан тайёрлайман. Рақснинг яра- тилиш тарихи, унда илгари сурил- ган ғоя, томошабинга тақдим этила- ётган рақс унга нима берадию, иж- рочининг вазифаси нималардан иборат эканлигини англаб етиши ва ҳоҳиятини тушуниши лозимли- гини ўқираман. Рақсда ижро этил- ган асар юрак-юракларга етиб бо- ради. Ахир, ҳеч бир рақс шунчаки яратилмайдими. Раққосанинг ҳар бир хатти-ҳаракати — унинг сизга айт- моқчи бўлган гапи, дарду армони, тилакларини. Бунинг томошабинга ет- казиб бериш учун эса раққосадан катта маҳорат талаб қилинади.

Актёрлик ва хореография санъа- ти йўналишида ўқибётган ўқувчилар билан суҳбатлашиб, санъатни сева- ган инсоннинг қалби гўзал ва бе- гувор бўлишига яна бир бор амин бўлдим. Уларнинг ҳаётга гўзал нигоҳ билан қарашлари, фикрларидаги теранлиқни кўриб, санъат ўзи бир мўъжиза, уни яратувчилар эса мўъжизакорлар дегим келади.

Коллеж ўқувчилари ичида маҳо- ратли ёшлар талайгина. Уларнинг кўпчилиги республика, вилоят миқёсида ўтказилаётган кўрик-тан- ловлар иштирокчиси ва ғолиблари.

2011 йилда коллежнинг иқтидорли уч қизи «Коллеж овози» кўрик-тан- ловининг республика босқичида қатнашди. Ёш раққосалар ижроси- даги «Бухорча», «Рохат», «Тановар» рақслари ҳақамлар ҳайъати ва то- мошабинлар олқишига сазовор бўлди.

Айниқса, рақс санъати бўйича ўқувчилар эришган ютуқлар ки- шини қувонтиради. 2010 йили актёрлик ва хореография санъати йўналишининг 2-босқич ўқувчиси Чарос Зокирова «Нихол» кўрик-тан- ловининг вилоят босқичида 1-ўрин- ни эгаллаб, республика босқичида қатнашиб имкониятига эга бўлди. Ўша йили Мукаррама Турғунбоева номидаги «Ёш раққосалар» кўрик- танловида иштирок этиб, «Энг ёш раққоса» номинациясига сазовор бўлди. Коллежнинг раққоса қизла- ри вилоятимиз ва республикамиз- нинг Мустақиллик, Наврўз ва шу каби байрам тантаналарида фаол иштирок этиб келмоқдалар.

San'at

Байрамни каттаю-кичик бирдек яхши кўради. Ўша кунлари ижро этиладиган куй-қўшиқлар кайфияти- мизга кўтаринкилик бағишлайди. Раққосалар ижросидаги рақслар эса кўларимизни қувонтириб, дил- ларимизни яйратади. Шундай куй- қўшиқлар борки, турган ёки ўти- рган жойингизда сиз ҳам беихти- ёр(гўё «Мафтунингман» фильмида- ги раис каби) қўлингизни қимир- латиб, елкангизни учирасиз. Сал қувноқроқ одам бўлса-ку, тура соли- либ ўйинга тушиб кетади. Хоразм куйи. У чалиндими, кўларимизни юқорига кўтариб, мусиқага ҳамоханг ҳаракатлантираемиз. Зебо Турсуно- ва суҳбат мобайнида Хоразм рақси — «Лазги» ҳақида куйидагиларни сўзлаб берди:

— Хоразм рақсида гавданинг бел- дан юқори қисми орқага ташлан- ганроқ, кураклар бир-бирига ақин, тиззалар бироз эгик, оёқ учлари ёнға очилганроқ бўлади. Хотин-қиз- ларда одатда бармоқ учлари паст-

га қаратилади, тирсаклар бирга бу- қилади, йигитларда қўллар қўзил- ган, тирсаклар тўғри бўлиб, бар- моқлар юқорига, кафтлари ёнға қаратилади. Бошларидаги тақятузи, пешоналарига боғланган манглай тузи, қўлакларига осилган шокила- лар, қўлоқларидаги сирғалар, бил- лаларидаги биллагузлар ҳам рақс усулларига мос тушиб, умумий рақс образини яратмишга хизмат қилади.

«Муножот», «Пилла», «Фаргона рубойиси», «Доира» каби ўзбек миллий рақсларининг номилари кўпчиликка таниш. Миллийлигимиз акс этган бу каби рақсларда ўзбе- кона тўғилар, ўзбекона рух, ўзбе- кона шарм-ҳаё акс этади. Четдан келадиган «оммавий маданият», мен- талитетимизга ёт бўлган тушунарси- з ҳаракатлардан ҳосил бўлган бачка- на «рақс»лар олтин меросимиз са- налмиш миллий рақсларимиз жози- басига раҳна солиши мумкин. Ахир, рақс санъати миллатнинг ўзига хослигини кўрсатиб туровчи, унинг тарихидан сўзловчи бир мўъжиза. Рақс санъати инсон ди- ларини, ақл-фаросатини тарбиялов- чи восита.

— Рақснинг шунчаки эрмак ёки кўнгил очиш воситаси деб тушу- намаслик керак, — дейди Зебо Тур- сунова. — Айримларда раққосалар- га нисбатан ҳали ҳам нотўғри ту- шулча борлиги ачинарли ҳол. Ай- рим ота-оналаримиз рақс фарзанди тарбияси ва соғлиғи учун қанчалик муҳим эканлигини тушунайдилар. Билсалар ҳам, майда-чўда гаплар- га қўлоқ тутиб, фарзанди иқтидори- ни юксалтиришга, ўзини кўрсати- шига имкон бермайдилар. Рақс бил- лан мунтазам шуғулланиш бирон- бир спорт тури билан шуғулланган- дек гап. Рақс тўғрараклига қатнаб юрган қизларимизнинг қадди-қома- ти тик, мускуллари эгилувчан бўла- ди. Ортиқча вазн муаммосидан ши- коят қилишмайди ва турли касал- лиқларга қалинмайдилар. Организ- ми чинқиқанлиги боис фарзанд қўришда қийналмайдилар.

Демак, рақс фақат санъатнинг бир тури эмас, балки соғлигимиз гарови ҳамдир. Шундай экан, кай- фиятингизни кўтармоқчи бўлсан- гиз, «Лазги»га, соғлом бўлишни истасангиз — «Доира»га, нозик дид эгаси бўлмоқчи бўлсангиз, «Тано- вар»га ўйинга тушинг...

Моҳигул ҚОСИМОВА

Қарши шаҳри.

Бирдан телефон жирингла- ди.

Figra

— Тўхта, қизим, ўзим ола- ман, ўзим!.. — шундай дея Зариф Бойхонович югу- риб келиб, дераза тоқчасида турган телефон гўша- гини олди.

— Эшитаман, алло, алло? Ким? Рухсорани? Ҳозир...

Унинг шахди қайтди, ҳафсаласи пир бўлиб, бир чеккада кузатиб турган қизига қараб, «Кел, Рухсора сени сўрапти», деди секин овозда.

Рухсора қайсидир дугонаси билан узоқ гаплаш- ди. Кейин бир-бирларини Янги йил билан табрик- ладилар. Зариф Бойхонович эса, оғир қадамлар бил- лан яна айвон тагига бориб ўтирди. Ҳозир унинг кай- фияти йўқ. Ҳеч нарса ёқмапти. Ахир, бугун унинг туғилган кuni, бунинг устига Янги йил.

Зариф Бойхонович эрталабдан кимдир уни бай- рам билан табриклашни муштоклик билан кутар- ди. Аммо кун ярмидан ошган бўлишига қарамай, ҳеч ким табрикламади: на туғилган кuni билан ва на Янги йил билан. Ҳатто умид қилган боғи биттаги- на кўнғироқ ҳам унга эмас, қизига экан.

БЕВАФО ДҮСТ

Бир пайтлари ана шундай байрам кунлари уйи меҳмонлар, қариндошларга тўлиб кетарди. Телефон кўнғироқлари, илиқ табриklar, байрам тилаклари... Ҳар айтилган сўз «Дунё турғунча туринг, бахтимизга соғ бўлинг» деган лўф билан бошланиб, «Борин- гизга шукур, ҳамиша шундай бўлиб қолинг!» билан давом этарди, сира-сира тугамасди...

Икки йил давомида бу каби сўзларни эшитиш Зариф Бойхоновичнинг жонига ҳам текканди. Энди эса, ана шу «илиқ» сўзларни соғинапти.

Қизик, бу ҳам етмагандек, қариндошларининг йўқлаб келмаганини... Бундан икки йил олдин ҳар кuni «Ака, яхшимисиз?», «Келиннингиз саёҳатга бо- риб келган эди, шунга бир-иккита нарсаси бериб юборгани», «Амаки ёрдамингиз керак бўлиб қолди», «Тоға, ишингиз яхшими? Янгам, жиянлар қандай?» деб сингиллари, укалари, жиянлари келишарди. Дарвоза ҳеч қачон ёпиқ турмасди. Энди-чи?

Зариф аканинг ўйларини Рухсоранинг гапи бўлди:

— Дадажон, китоб жавонимнинг эшиги бузилиб- ди, тўғрилаб берасизми?

— Ҳўп, ҳозир қизим, мана бораёпман, — деди- да Зариф Бойхонович ўрнидан кўзгалди.

Китоб жавонини эринигина тўғрилар экан, ми- йиғида қулиб қўйди. Бир пайтлари у бундай «май- да» ишлар билан шуғулланмасди. Агар қичкина иш- ларга бош қотирса, юксак лавозимга доғ туширган- дек бўларди, назарида. Энди-чи?

«Нега одамлар бевафо? Кечагина ютуқларига ше- рик бўлиб, елкама-елка турган, «Ахамсиз, отам ўрни- дасиз, ухамсиз, қуёшимсиз, тоғамсиз» деб юрганлар қани? Нега одамлар шунчалар бевафо? Нега?»

Зариф Бойхоновичнинг барча саволлари жавоб- сиз қолди. Уларга ҳеч ким жавоб беролмасди ҳам. Чунки, бу — ҳаёт...

Севара МУСАЕВА

ОНАЖОН — ЭНГ ШИРИН ХАЁЛЛАРИМСИЗ...

... Бунчалар ҳам меҳрибон- сан — жонингдан айлансин онанг. Богимдаги ниҳилим- сан — бўйингдан ўргилсин онанг. Гир айланми ҳолим сўрсанг — тилингдан айланай, болом. Юрагимга мадад бўлган — сўзингдан айлансин онанг...

Онажон, сизни соғиниб кетсам, сочларимни силаган кўйи ўзингиз битган ушбу мисраларни ёд айтганларин- гиз эсимга тушаверадими.

Биз онажонимни опа дер- адик. Одатда оналар яқин сир- дош бўлишади. Бизга эса она- жонимиз шундай дилдош эди- лар. У киши оқила, зукко ва камтарини аёл эди. Биз билан жуда кўп суҳбатлар қулар, ҳаёт- нинг паст-баланд йўллари, қийинчиликларни сабот ва қаноат билан енгил имлдан дарс берадилар гўёки бун- дай даламдарда. Эҳтимол, шу- нинг учун ҳам биз фарзандлар қоқилмай, суринмай жамиятда ўз ўрнимизни топа олдик. Яхши дўстлар орттирдик, ўғил-қизларимиз ҳам юзимиз- ни ёруғ қилишаётир.

Онагинам, у киши оғир тур- муш йўлини босиб ўтган.

Ёшлигининг энг гўзал даври уруш йилларига тўғри келган. Билим юртида тахсил олиш билан бирга далада ҳам меҳ- нат қилган. Онагинам бир қўлида кетмон, ҳўжалигининг хисобчилигини ҳам зиммаси- га олган. Тасаввур қилинг-а, даладан ўша йиллари меҳри- бонимиз ўзи учун ҳамма қот- ди бериладиган иссиқ овқат билан бутун оилани боққан экан. Айтиб беришларича, бир кун онам кеч қолавергач, бобом раҳматли унинг йўлига чиқибди. Узоқда кетмонини бир чеккага қўйиб, ерга қараб ўтирган қизига кўзи тушиб, «Эътиборхон, сенмисан?», деб олдиға бурса, «Дадажон, қоқилиб овқатни тўжиб қўйдим, энди нима қила- миз?», деб йўглаб юборибди. Бобом «Бўлар иш бўлибди, уйга юр» деса, очликдан сил- ласиз қуриб кетгани кўриниб турган меҳрибонгинам: «Бола- ларим, уларнинг озғига нима тутамиз...» дея кўз ёшини тия олмасмиш.

Волидам, Сиз муштдекки- на жонингиз билан ана шун- дай оғир юкни кўтариб, биз-

ни омон-омон кунларга ет- каздингиз.

Уруш туфайли ўқишни да- вом эттира олмаган онам, Эътибор Қаюмова ўзининг бу- тун орзу-ҳавасларини биз фарзандлари келажагида кўришни истар, ўқимишли бўлишимиз у киши учун улкан бахт эди. Тепамизда туриб дарс тайёрлатар, «Дунёда илм эгаллашдек хайрли иш йўқ», дея бот-бот такрорларди. Ҳатто улгайиб, оилали, уйли-

Xotira

жойли бўлганимиздан сўнг ҳам «Фалон китобни ўқидин- ги», газетанинг фалон сонини кўрдингми?» дея сўроқлаб, зийрак бўлишга ундаб турар- ди. Дадам (жойларни нурга тўлсин) давлат мукофотлари билан тақдирланган эди. Онам, у кишини ибрат қилиб кўрса- тар экан, аини пайтда бизни меҳнатсевар бўлишга ундар, ҳаммаша атрофдагиларга яхши- лик қилиш керак дея, кўп ўқити- рарди. Онажонимнинг чирой- ли қалами, ёқимли овози

бор эди. У киши шеърлар машқ қилар, Алишер Навоий, Фузулийнинг ғазалларини мароқ билан ўқир, бизга ёд олдиран экан, ҳар бир байт маъносини тушутириб бе- рарди. Ишда эришган ютуғи- миздан сўз очсак, яйраб кетар- ди, худди шу ютуқларга ўзи эришгандек боши осмонга етарди, гўё.

Менинг тиним билмас, қуон- чак, дилбар волидам 85 ёшида бу дунёни тарк этди. Биз фар- зандлари унинг руҳини шод этиш умидида эзгу ишлар қилишга ошиқиб яшаймиз. Хар бир босган қадамимизни она- жонимиздек ўйлаб, чамалаб босишга ҳаракат қилимиз.

Онажонимнинг катта меҳна- ти билан биз олти нафар фарзанд — барчамиз олий маълумотли бўлдик. Учала- ларим педагог. Халқ таълими аълочилари сафидан ўрин ол- ди. Онам Раҳима Қаюмова Навоий кончилиқ коллежи ўқитувчиси, синглим Мунаввар Қаюмова филология фанлари номзоди, Навоий шаҳридаги 20-мактабгача таълим муассаси- сиси мудираси.

8 март — онажоним таваллуд топган кун. Шу кuni барча хо- тин-қизларимиз баҳорий бай- рамларини нишонлашади. Мен эса дил тўла соғинч билан, азизлар, сизларни қўтлашга шошиламан. Бу ёруғ оламда онадек буюк зот йўқ. Онангиз бор — бағрингиз бутун, қаддин- гиз тик, йўқловларига ошиқинг, дегим келади. Зотан, қўртинг ободлиги, тинч-осойишталиги ҳам оназорларнинг дуоларида!

Зейда МИРЗОБЕКОВА,
Навоий шаҳридаги
10-мактаб директори,
Халқ таълими аълочиси

МУВАФФАҚИЯТ — МЕХНАТ МАҲСУЛИ

Янгигазор туманидаги 9-мактаб-интернатнинг иқтидорли ўқувчилари кўлга киритаётган ютуқлар кундан-кунга кўпаймоқда. Спортнинг футбол турига ихтисослаштирилган мазкур таълим муассасасида ўз касбининг моҳир усталари, тажрибали мураббийлар ҳамда япониялик мутахассис Оми Мамажеро раҳбарлигида ёшлар чуқур билим ва маҳоратга эга бўлишмоқда. 2011 йил якунларига кўра, мазкур даргоҳ республикамизда "Энг яхши мактаб-интернат" номинацияси бўйича I даражали диплом билан тақдирланди.

160 нафар ўғил-қиз тахсил олаётган мактаб-интернатда таълим учун йўналишда олиб борилади: ўғил болалар футбол, қизлар футбол ҳамда қўшимча тарзда белбоғли кураш. Ушбу мактаб ҳавосини олган ёш футболчилар айни кунда олий лига ва биринчи лигага аъзо клублар сафида тўп суришмоқда.

Ўтган йил якунлари бўйича барча кўрсаткичлар таҳлил этилган, интернатимиз I даражали дипломга муносиб қўрилганининг ўзи фаолиятимизга берилган ижобий баҳодир, — деди мактаб директори Ҳамро Бектемиров. — Бу мактабимизнинг аҳил педагогик жамоаси ҳамда ўқувчиларимизни янада улкан марраларни кўзлашга ундайди.

Ўқув муассасасининг мини футбол бўйича "Тумарис" қизлар жамоаси ўтган йилги мавсумни 2-ўринда якунлади. Футбол бўйича республикамизнинг биринчи лигасида тўп сураётган интернатнинг бошқа жамоаси — "Тумарис" ўтган мавсумни 4-ўринда якунлашга муваффақ бўлди. Бундан ташқари, мазкур даргоҳнинг 2-лигада тўп сураётган футбол жамоаси вилоят ҳокимлиги кубоги соҳиб бўлди. Ҳозир мактабда ўқиётган 6 нафар ёш футболчи Ўзбекистон ёшлар терма жамоасида майдонга тушмоқда. Қолаверса, ушбу футбол масканини муваффақиятли якунлаб, турли мусобақаларда иштирок этаётган собик ўқувчиларнинг ҳар бири

ғалабаси устоз-мураббийлар учун байрамдек ҳаяжонли кечади.

Шунингдек, тажрибали мутахассис Бекберган Болтаев етакчилигида белбоғли кураш билан шугулланаётган ўқувчилар ҳам салмоқли ютуқларга эришмоқда. Жумладан, мактаб тарбияланувчиси Замира Аҳмедова Россиянинг Астрахань шаҳрида белбоғли кураш бўйича бўлиб ўтган жаҳон чемпионатида иштирок этиб, олтин медаль соҳиббаси бўлди. Полвон қизининг бу муваффақиятидан ота-онаси, яқинлари ва табиийки, мактаб жамоаси қувонди. Замиранинг аjoyиб ғалабаси тенгдошларига ўрнатилган бўлган эса ундан ҳам муҳимдир. Кўп ўтмай, мактабнинг яна бир ёш полвони Раҳматжон Шомуродов белбоғли кураш бўйича Осиё чемпионлигини кўлга киритгани бунинг яққол исботи, десам муболаға бўлмайди.

Қайсики даргоҳда эзгу мақсадларга таянган ҳолда чин дилдан меҳнат қилинар экан, ютуқлар қанот ёзаваради.

Феруза ТАНГРИБЕРГАНОВА
Хоразм вилояти

Прага шахри (Чехия)да дзюдо бўйича нихонсияга етган жаҳон кубоги беллашувларида иқтидорли полвонимиз Яхё Имомов барча рақибларини мағлуб этган ҳолда олтин медаль билан тақдирланди.

Эслатиб ўтамиз, мазкур баҳсларда сайёраимизнинг 74 давлати шарафини ҳимоя қилиш учун 392 нафар полвон 7 вазн тоифасида ўз иқтидорини кўриқдан ўтказди. Бу шунчаки мусобақа бўлиб қолмасдан, балки шу йили Лондонда ўтайдиган XXX ёзги Олимпиадада бориш имконини ҳаёда этувчи лицензиялар учун қимматли рейтинг очколарини ҳам тақдим этди.

81 кг. вазнда курашган Яхё Имомов аввалига туркиялик Аҳмет Сарини мағлуб этди ва кейин кетма-кет венгриялик Шаболс Крижан, белгиялик Ёким Боттеу, мўғулстонлик Тувшинжаггал Ган, грузиялик Леван Сиклаурини енгиб, финалга йўл олди. Ҳал қилувчи курашда ҳамюртимизга навбатдаги грузиялик спортчи Бека Гвиниашвилини доғда қолдириш учун 56 сония етарли бўлди.

Москва шахри (Россия)да бадий гимнастика бўйича якунига етган Гран-при мусобақасининг биринчи босқичида ҳамюртларимиздан Зарина Қурбо-

ХАБАРИНГИЗ БОРМИ?

нова, Олга Кирякова, Екатерина Сафронова, Луиза Ганиева, Феруза

Мўминова ҳамда Марта Раствуровадан иборат терма жамоамиз гуруҳ баҳсларида кўпкураш бўйича 3-ўринни кўлга киритди.

Шунингдек, ўсмирлар ўртасида ҳам ғолиб ва совриндорлар аниқланди. Унда 13 ёшли Равиля Фархутдинова булавада машқ бажариш борасида бронза медалига сазовор бўлди.

Тошкент вилоятида тоғ чангиси бўйича Ўзбекистон чемпионати ўтказилди. Эркалар ўртасидаги "слалом гигант" мусобақаларида мамлакатимиз терма жамоаси аъзоси Дмитрий Бабилов, 1992—1996 йилларда туғилган ўсмирлар баҳсида Артём Воронов, 1997—1999 йилларда туғилган ўғил болалар ўртасида Комил Тўхтаев ҳамда 1999—2001 йилларда туғилган болалар орасида Арман Гаюлов олтин медаль билан тақдирланди.

Хотин-қизлар кимўзарида эса мамлакат кубоги эгаси Ксения Грегорева биринчи ўринни банд этган бўлса, 1992—1996 йилларда туғилган қизлар ўртасида Оксана Зуева, 1997—1999 йилларда туғилган спортчилар мусобақасида Асал Кенжабоева тенгсизлигини исботлади.

Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази 2012-2013 ўқув йилида касб-хунар коллежлари учун махсус фанлардан ўқув адабиётларини яратиш бўйича муаллифлар танловига тақлиф этади

Танловда таълим муассасалари учун ўқув адабиётлари яратиш тажрибасида ҳамда ушбу фан йўналиши бўйича тегишли олий маълумотга эга бўлган жисмоний шахслар, кадрлар салоҳиятига эга илмий ва таълим ташкилотлари қатнашиши мумкин. Танловда қатнашиш истагини билдирган жисмоний шахслар, яъни олимлар, методистлар, ўқитувчилар ва ташкилотлар тенг ҳуқуқли иштирокчи ҳисобланадилар.

Танловда иштирок этиш истагини билдирган қатнашчилар танлов асосида янги яратилиши зарур бўлган дарслик ва ўқув-методик комплекслар концепцияси (0,5 босма табоқча), ўқув адабиётларининг режа-проспекти (бўлимлар ва мавзулар мазмунининг тезисли баёни, 1 босма табоқча) ва дарслик ҳамда ўқув-методик қўлланманинг белгиланган битта боби-нинг намуна матнини танлов комиссия-

сига 2012 йил 26 март куни Тошкент вақти билан соат 14:00 га қадар топширишлари лозим.

Танловда қатнашиш истаги бўлган шахслар танлов ҳужжатларини 2012 йилнинг 27 февралдан бошлаб ҳар куни (шанба ва якшанба кунларидан ташқари) Тошкент вақти билан соат 9:00 дан 18:00 гача куйида кўрсатилган манзилдан олишлари мумкин. Танлов ҳужжатлари иштирокчиларга бепул берилади.

Танлов тақлифлари 2012 йил 26 март куни соат 15:00 да куйида келтирилган манзилда барча иштирокчилар вакиллари иштирокида очилади. Танлов тақлифлари очилган кундан бошлаб 60 кун ичида амалда бўлади.

Танловда қатнашиш истагини билдирган барча иштирокчилар куйидаги манзилдан танловга тегишли қўшимча маълумот олишлари мумкин:

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги
Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази

Тошкент шаҳар Олмазор тумани, Чимбой-2, 96-уй.

Телефон: (+998 71) 246-14-91, 246-14-87.

САККИЗ НАФАР НОМЗОД

Жорий йилнинг 23 октябридан 13 ноябргача Лондон шаҳрида шахмат бўйича жаҳон чемпионлиги унвонига даъвогар бўлган гроссмейстерлар иштирокида турнир ташкиллаштирилиши тўғрисида «Р-Спорт» агентлигига Халқаро шахмат федерацияси президенти (ФИДЕ) Кирсан Илюмжинов маълумот берди.

Ташкилотда белгиланган муддат ичида саккиз нафар шахматчи талабномалари етакчилиги керак. Аниқроғи, дунё рейтингига кўчи ўлида турган гроссмейстерлар (норвегиялик Магнус Карlsen, арман Левон Аронян ва россиялик Владимир Крамник), Жаҳон Кубоги-2011 ғолиби ва совриндорлари (россиялик Петр Савдлер, Александр Гришук, украинлик Василий Иванчук), амалдаги жаҳон чемпиони ҳиндистонлик Вишванатан Ананд ҳамда исроиллик Борис Гельфанд ўртасидаги қарама-қаршилик ғолиби ҳамда озарбойжонлик Теймур Ражабов иштирок этиши кутилмоқда.

ЁШ БИАТЛОНЧИЛАР КҮРИГИ

Финляндиянинг Конттиолахти шаҳрида биатлон бўйича ёшлар ўртасида ўтказилаётган жаҳон чемпионатида янги номлар кашф этилмоқда. Яккалик пойғаларида франциялик Аристид Бег зафар кучди.

Франциялик иқтидорли ёш спортчи белгиланган 12,5 километрик масофани 40 дақиқаю 45,8 сонияда босиб ўтиб, шохсуланиннг энг юқорисидан ўрин олди.

Белоруслик биатлончи Максим Романовский эса ғолибдан 47,8 сонияга ортда қолди, иккинчи ўринни эгаллади. Бронза медалига А. Бегдан 1 дақиқаю 14,9 сонияга ортда қолган украинлик Артем Тищенко сазовор бўлди.

ОЛИМПИАДАДА ИЛК
МАРОТАБА

Шу йили Лондонда ўтказиладиган Олимпиада ўйинларида ўзига хос янгиликлар кўплаб учраши олдиндан қўтилган. Уларнинг орасида эътиборга молиқларидан бири, мазкур ўйинларда қатарлик спортчилар илк маротаба иштирок этади.

Гап шунданки, Қатар, Саудия Арабистони ва Бруней давлатлари аёл спортчилари Олимпиадада қатнашмаган эди. Қатар Олимпиада қўмитаси бош қотиби маълум қилишича, спринтер Нур ал-Малки ҳамда сузувчи Наде Аркажга мазкур халқаро мусобақада иштирок этиш учун лицензияларини кўлга юрғитишган.

Бундан ташқари, Лондон олимпиадасида қатнашадиган қатарлик аёл спортчилар сонини яна икки кишига орттиши мумкин.

Дарове, Қатар пойтахти Доха 2020 йилги ёзги Олимпиада ўйинларига мезбонлик қилишга даъвогар шаҳарлардан биридир.

ХУКНИНГ ИККИНЧИ
МАҲЛУБИЯТИ

Машҳур боксчи Александр Поветкин Германиянинг Штутгарт шаҳрида ўтказилган даъвогарлик жангида маҳаллий боксчи Марко Хукка қарши рингга қўтарилиб, рақиблини очколар ҳисобида енгди.

WBA таснифдаги суперғоғир вазн тоифасида жаҳон чемпионлиги камарини ўзида сақлаб қолган А.Поветкин 12 раундлик жанг сўғида М.Хукдан 116-113, 116-112, 114-114 ҳисобида устун келди.

М.Хук 2009 йилдан буён WBO таснифда 90,7 килограмм вазн тоифасидаги энг кучли боксчилардан бири сифатида кўпчиликка таниш. А.Поветкин эса ўтган йилнинг декабрь ойида АҚШ вакили Седрик Босвеллини нокаутга уратганди. 2004 йилги Олимпиада ўйинлари ғолиби А.Поветкин ўз фаолияти давомидаги 24та жанг ўтказиб, уларнинг барчасида зафар қўчган (16таси нокаут).

М.Хук учун эса бу мағлубият иккинчиси (у жами 34та жанг ўтказган).

Ш.НАЗРУЛЛАЕВА тайёрлади.

КАМОЛИДДИН БЕҲЗОД НОМИДАГИ МИЛЛИЙ РАССОМЛИК ВА ДИЗАЙН ИНСТИТУТИ ҚҲЙИДАГИ КАФЕДРАЛАРГА КАФЕДРА МУДИРИ, ПРОФЕССОР, ДОЦЕНТ, КАТТА ЎҚИТУВЧИ, ЎҚИТУВЧИ ВАКАНТ ЛАВОЗИМЛАРИГА ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:

1. Дастгоҳли рангтасвир кафедраси:

- ⇒ кафедра мудири — 1;
- ⇒ профессор — 1.

2. Чизма-тасвир кафедраси:

- ⇒ доцент — 1;
- ⇒ ўқитувчи — 1.

3. Театр безати ранг-тасвири кафедраси:

- ⇒ кафедра мудири — 1;
- ⇒ доцент — 1;
- ⇒ катта ўқитувчи — 1.

4. Бадиий кулол ва меъморий ёдгорликлар безатини таъмирлаш кафедраси:

- ⇒ доцент — 1.

5. Ижтимоий фанлар кафедраси:

- ⇒ профессор — 1;
- ⇒ доцент — 1.

6. Маҳобатли ранг-тасвир кафедраси:

- ⇒ доцент — 1.

7. Ҳайкалтаърошлик кафедраси:

- ⇒ ўқитувчи — 1.

8. Ҳаттоталик ва миниатюра кафедраси:

- ⇒ катта ўқитувчи — 1;
- ⇒ ўқитувчи — 1.

9. Педагогика ва касбий таълим кафедраси:

- ⇒ катта ўқитувчи — 1.

10. Менежмент ва информатика кафедраси:

- ⇒ доцент — 1.

11. Дизайн кафедраси:

- ⇒ ўқитувчи — 1.

12. Либос дизайн кафедраси:

- ⇒ ўқитувчи — 1.

Номзодлар танловда иштирок этиш учун қуйидаги ҳужжатларни топширишлари лозим:

- ✓ институт ректори номига ариза;
- ✓ шахсий варақа;
- ✓ меҳнат дафтарчасидан кўчирма;
- ✓ мутахассислик бўйича диплом;
- ✓ илмий даражаси, илмий унвони ҳақидаги диплом нусхалари;
- ✓ илмий ва ўқув-методик ишлари ҳамда уларнинг тасдиқланган рўйхати;
- ✓ ўқув дастурлар.

Мутахассислик кафедралари учун қуйидаги қўшимча ҳужжатлар топширилади:

- ✓ ижодий ишлар альбоми ва уларнинг тасдиқланган рўйхати;
- ✓ каталоглар, фахрий унвонлар ҳақидаги диплом нусхалари.

Ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой муддат ичида институтнинг ходимлар бўлимида қабул қилинади.

Манзилумиз: 100000, Тошкент шаҳри, Соғиқ Азимов кўчаси, 35-уй. Телефонлар: 232-18-10; 232-18-39.

«STEEL PANTERA» МЧЖ ЯНГИ АУДИО-АЛЬБОМЛАРНИ ТАҚДИМ ЭТАДИ:

Фафур Фуломнинг «Шум бола» асари ҳамда «Ўзбек халқ эртаклари» аудио-альбомини сотувга чиқарди.
Мазкур аудио-альбомларни «OSCAR» дўконлар тармоғидан харид қилишингиз мумкин.
Аудиокитобларни қуйидаги телефон орқали сўранг:

☎ (+99871) 245-70-86

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Madamin ARIPJANOV, Jumanazar BEKNAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Bahodir JOVLIYEV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

ИНДЕКС: 149, 150, Г-218.

Тираж 56150.

Насиби 4 бома табоқ.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi А-3.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqdir qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javobgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi—236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi—236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi—236-54-69, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi—236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi—236-55-58, reklama va marketing bo'limi—233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda

erkin narxda

Dizaynerlar:

Malohat TOSHOVA,

Liliya BINASHEVA.

Navbachi muharrir:

Abror UMARQULOV.

Navbachi: Sherar NAMOZOV.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi boshmaxonasi.

Korxona manzili:

«Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

ЎЗА жуми — 23.00

Topshirildi — 23.00